

rondom denndal

Horst

voorgeschiedenis

van maslow tot marx

chronologie van januari tot begin mei

**de bestuurlijke corruptie
en het structurele geweld**

abva, symbool van vertrouwen

uitgave
sjaloom de vork 2 odijk
prijs f2,50

HORST 956 ROND

956 ROND

inleiding

BIBLIO
HU Amersfoort Mediatheek
Berkenweg 11, 3818 LA Amersfoort
Mediatheek.amersfoort@hu.nl

Bibliothèque Académique
"DE HORST"
DRIEBERGEN

HU Amersfoort
Mediatheek
De nieuwe poort 21
3812 PA Amersfoort
mediatheek.amersfoort@hu.nl

NIET STREPEN

HU Amersfoort
Mediatheek
De nieuwe poort 21
3812 PA Amersfoort
mediatheek.amersfoort@hu.nl

horst
956 brand

Uit de hevigheid waarmee het konflikt rond de zwakzinnigeninrichting wordt uitgevochten (op het moment van verschijnen van dit geschrift is het nog niet uitgevochten), de mate van belangstelling van andere groeperingen uit de gezondheidszorg, het welzijnswerk en andere maatschappelijke sectoren, de mate waarin de publiciteitsmedia aandacht aan de gebeurtenissen wijden, mag blijken, dat het niet zomaar om een of ander konflikt in een of andere inrichting gaat.

Er is meer aan de hand.

Nader bekeken, spelen op allerlei maatschappelijke niveaus, niet alleen in de gezondheidszorg, konflikten van eenzelfde aard, die allen aspecten van algemeen maatschappelijk en politiek belang in zich dragen.

Wanneer we onze samenleving met een kritiese blik bekijken, kunnen we daarin tegenstellingen waarnemen tussen verschillende belangengroepen, waarvan de oorsprong is terug te voeren tot het fundament, waarop die samenleving steunt, de economie en de wijze waarop daarbinnen de produktie is georganiseerd.

De in een historische ontwikkeling tot stand gekomen wijze van produceren, heeft ertoe geleid, dat de verhouding waarin mensen staan t.o.v. de produktiemiddelen, anders gezegd hun klassepositie, hun positie in de samenleving als geheel in hoge mate bepaalt.

Een systeem van normen en waarden, dat ons vanaf onze jongste jaren wordt aangeleerd, moet de economiese aktiviteit en de plaats en funktie van mensen daarin rechtvaardigen en beschermen.

Ons denken, onze plichten en wensen, ons doen en laten, kortom onze kultuur, wordt in sterke mate beïnvloed door de ideologie die hoort bij de wijze, waarop de economie is georganiseerd. Andersom is de economie ook uitdrukking van de manier, waarop wij erover zijn gaan denken en er mee om gaan.

In kulturele aktiviteiten, wetenschap en onderwijs, in de welzijnssektor, waartoe ook de gezondheidszorg behoort, wordt ons geleerd door welke bril wij de samenleving onszelf en onze medemensen daarin moeten bekijken

We leren wat normaal is, wat gek of jkend is, wat mag en wat niet mag vooral wat hoort.

ort

Al te zeer afwijkende mensen worden of geexcuseerd voor hun abnormaal zijn en verder aan de economische en maatschappelijke activiteit onttrokken of, met middelen die de samenleving zich daartoe aangemeten heeft, teruggedrongen in de massa, die weet hoe zij zich gedragen moet en haar plaats kent. In deze zin speelt de welzijnssector een bemiddelingsrol in het handhaven van normen en waarden, van de heersende ideologie.

Werkelijke tegenstellingen bestaan niet, alle belangen van alle mensen zijn hetzelfde.

Wanneer ingrijpen noodzakelijk is, is dat van algemeen belang.

De sektor die deze verhullende funktie toebedacht gekregen heeft kan echter ook het tegenovergestelde doen, n.l. onthullen, en door andere normen en waarden te hanteren de werkelijke maatschappelijke verhoudingen aan het licht brengen.

Werkers in die sektor zitten tenslotte met hun neus op de tegenstellingen en problemen.

Op die wijze kan het werk in deze sektor een rol spelen in een bewustwordingsproces en een bijdrage leveren aan veranderingen, die uiteraard moeten plaatsvinden in de sektor van de economie, waar de hele maatschappij om draait.

Enigszins afgeleid van wat hierboven is beschreven, worden in de volgende hoofdstukken een aantal aspecten van het konflikt rond Dennendal naar voren gehaald, die met die visie verband houden.

Achtereenvolgens wordt een analyse gegeven van de wijze waarop op Dennendal, met andere normen en waarden dan de heersende, gewerkt wordt tussen zwakzinnige mensen en verzorgers; een beschrijving van het onherroepelijk daaruit voortvloeiende konflikt met de heersende macht, met name het bestuur en de autoritaire, hiërarchiese structuur, waarop het zich baseert.

Tenslotte een analyse van de plaats en rol van de vakbeweging, die in het konflikt zij de tegenmacht zou moeten vertegenwoordigen en tevens de relatie naar de economiese fundering kan leggen.

Deze dingen zijn niet los van elkaar te zien, maar volgen logieserwijze elkaar op.

Wanneer op Dennendal een beweging op gang komt, wordt het bestuur gedwongen stappen te nemen, die de ware aard van

het beestje laten zien.

Dat roept op Dennendal weer de noodzaak op een strategie van handelen te ontwikkelen.

Zij doen een beroep op de solidariteit van een vakbond, die zij daarmee tevens dwingen positie te kiezen.

Zo wordt dan ook het front verlegd vanuit de Willem Arntszstichting naar de totale gezondheidszorg in het bijzonder en van daaruit naar de samenleving in het algemeen, die gekenmerkt wordt door de strijd om wat mensen als hun recht ervaren.

voorgeschiedenis

De ernstige vormen, die het konflikt, zoals zich dat de laatste maanden binnen de Willem Arntszstichting afspeelt, heeft aangenomen, zijn in feite een verscherping en verheving van het iets, dat in 1971 al begon en nooit uitgevochten is tot op de bodem.

Toen waren reeds voortekens te signaleren van wat nu in verhevigde mate naarboven is gekomen.

Voor een korte beschrijving van wat zich destijds heeft afgespeeld, fragmenten uit een artikel van Bram van der Lek uit de 'Groene Amsterdammer' (krantenknipsels):

"Toen op 5 maart 1971 de vier andere directeuren van de Willem Arntszhoeve, prof. Pöslavsky, de directeur van de afdeling psychiatrie, de psychiater Pruyt en de verpleegkundige mej. Van Dijk, directeuren van de afdeling geriatrie en de mededirecteur van Muller, de verpleegkundige André, een brief schreven aan het bestuur waarin zij het vertrek van Muller eisten, was er al een heleboel gebeurd."

"Tot 1966 werden psychiatrische patienten zwakzinnigen en gestoorde bejaarden, min of meer door elkaar verpleegd.

In 1966 besloot men deze groepen te scheiden in drie onderdelen, die elk een eigen directie kregen.

Op de zwakzinnigenafdeling kwam na enige tijd, naast de verpleegkundig directeur André, als directeur de psycholoog Carel Muller. De toestand die hij aantrof was verre van bemoedigend."

"Die eerste vier jaren ging alles onopvallend in zijn werk. De paviljoens in dit grote bosgebied liggen ver uit elkaar. De gesplitste afdelingen hebben weinig contact. En voorzover men kennis nam van wat er op Dennendal, zoals de zwakzinnigenafdeling was gaan heten, gebeurde, sprak het ongetwijfeld wel aan."

"Maar echt moeilijk werd het pas toen de 'filosofie' van Dennendal vaster vorm begon aan te nemen en ook de andere afdelingen begon te 'bedreigen'."

"Ook toen werd het een politieke rel. De Telegraaf kreeg er lucht van. En die verstond zijn taak: misstanden, compleet

met kabouters, drugs en verwaarloosde patienten en dan nog wel gesignaleerd door echte hoogleraren en doctores; dat kon niet missen.

Een golf van onrust bij ouders en familieleden was het eerste gevolg.

Vragen in de kamer een tweede. Dat betekende dat de toenmalige staatssecretaris voor Volksgezondheid een onderzoek moest gelasten.

De inspecteur voor de geestelijke volksgezondheid, de heer Meyering, was, op verzoek van het bestuur al bezig met zo'n onderzoek,

Toen de zaak echter zo hoog liep, leek het hem niet verstandig dat eerst helemaal af te maken. Hij verscheen voor de televisie, om, door het vertellen van zijn voorlopige positieve ervaringen, althans de ergste onrust die bij vele buitenstaanders was ontstaan weg te nemen.

Op de een of andere manier kwam dat niet in de kraam van Kruisinga te pas. Hij onthief Meyering van zijn functie en verbood hem verder het terrein van de Willem Arntszhoeve nog te betreden.

Waarschijnlijk was een andere beschuldiging van de vier directeuren, n.l. dat er op het terrein 'drugs' gebruikt werden (waarmee dan niet bedoeld werden de kilo's psychofarmaca voor de patienten, maar particuliere niet medies voorgeschreven hash-sigaretten) en het feit, dat Meyering dat zo maar had gebagatelliseerd, hem in het verkeerde keelgat geschoten. Hoe dan ook, het was een onberaden stap.

Dokter Meyering diende een klacht in bij het ambtenarengerecht en werd later in het gelijk gesteld.

Maar de enige man met een rustig oordeel een inspecteur in de ware zin van het woord, was daarmee voorlopig van het toneel verdwenen.

De staatssecretaris benoemde een commissie onder leiding van prof. Speyer, die een rapport uitbracht, waarin werd geadviseerd Carel Muller te ontslaan.

Het rapport hing van vreemde roddelpraatjes en vage beweringen aan elkaar en werd dan ook allerwegen afgekraakt.

Intussen was er een enorme strijd in het bestuur ontbrand, waarin alleen Mevr.

Tellegen, toen gedeputeerde in de provincie Utrecht (de enige die wist, waarover ze praatte omdat ze regelmatig op W.A. Hoeve kwam), vocht voor Dennendal en dus voor de staf en voor Muller. en verloor.

Verloor in de ware zin van het woord.

Zij knapte er op af en verdween, ook als gedeputeerde.

Na Meyering het tweede slachtoffer van het betonnen geweld waarmee de aanhangers van de gevestigde orde hun gelijk trachtten te handhaven.

Op 11 juni werd Muller buiten dienst gesteld.

Maar inmiddels had het hele bestuur er de brui aan gegeven en had de staatssecretaris oud-minister Veldkamp verzocht een interim-bestuur te vormen. Hij deed dat, samen met de Heren Middelhuis en Hessing.

Hun eerste bestuursdaad was het weer in dienst stellen van Carel Muller op 5 juli.

Direkteur André werd met een studieopdracht naar huis gestuurd, één van de vele manieren van afkoelen die in deze affaire voor en nadien is gebruikt.

van maslow tot marx

van verdunningsfilosofie tot socialisme

Wanneer een konflikt zo'n lange geschiedenis krijgt met zoveel verwickelingen als het konflikt op de zwakzinnigeninrichting Dennendal, dan is de vraag, 'waar gaat het allemaal om in dit konflikt' steeds meer gerechtvaardigd.

wortel van het konflikt

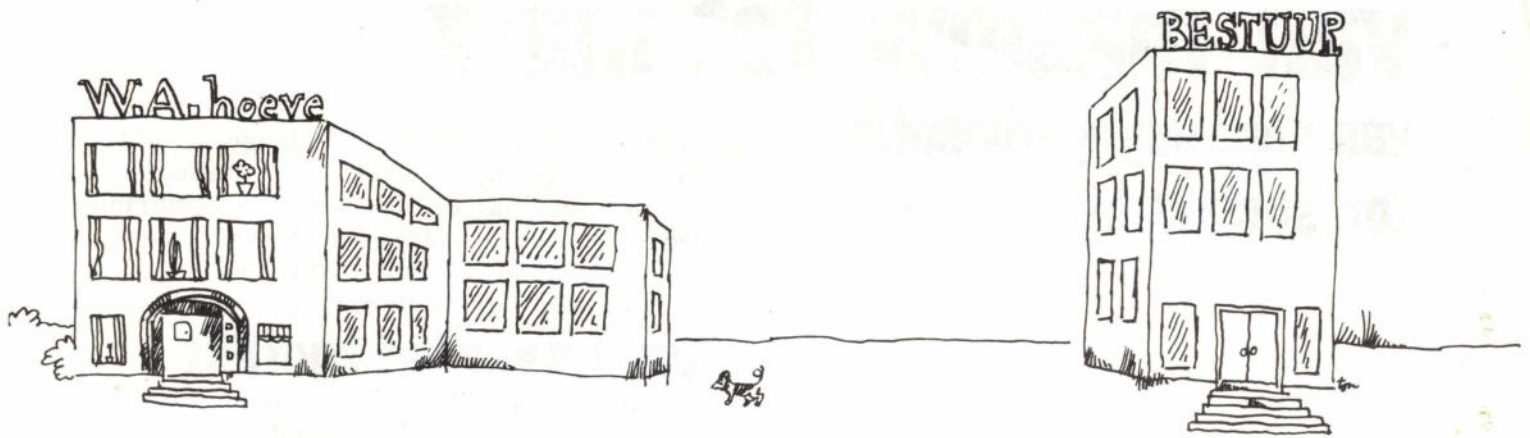
De wortel van het konflikt vormen de veranderingen in de behandeling van zwakzinnigen op Dennendal. In de zwakzinnigenafdeling Dennendal, een onderdeel van de Willem-Arntsz-Stichting, die ook afdelingen heeft voor psychiatrische patienten en bejaarden, wordt sinds ongeveer 1967 door de direktie en de staf geprobeerd een situatie te scheppen, waarin het mogelijk wordt zo goed mogelijk de zwakzinnigen in staat te stellen zich te ontwikkelen. Zij heeft daardoor een eigen identiteit gekregen binnen de Willem-Arntsz-Stichting omdat haar werkwijze en organisatievorm sterk verschilt van die van de andere afdelingen binnen de stichting. Dennendal vecht voor haar eigen identiteit. Dit kwam in 1971 in de publiciteit en heeft geschiedenis gemaakt als de "Telegraaf-rel" over de theetuin van Dennendal.

Inzet van het konflikt was in wezen: vernieuwingen in de geestelijke gezondheidszorg.

Nu, enkele jaren later, vecht Dennendal nog steeds voor haar identiteit: inzet van het huidige konflikt blijft de vernieuwing in zwakzinnigenzorg, maar daarbij komt nu als tweede principiële inzet de demokratisering en de autonomie van Dennendal.

Een centrale rol in het konflikt spelen vragen als: 'Wanneer is iemand zwakzinnig? Wat kan en moet men doen om de zwakzinnigen zo te begeleiden dat de bij hen aanwezige mogelijkheden zo goed mogelijk tot hun recht komen?'

Het is daarbij steeds belangrijker geworden om de vraag te stellen: 'Waardoor zijn er over het daadwerkelijk antwoord geven op deze vragen konflikten gerezen?' In de loop der jaren is het de staf en direktie van Dennendal steeds duidelijker voor ogen komen te staan hoe zij gestalte wilden geven aan de ontwikkeling en verzorging van de zwakzinnigen. Direktie en Staf zijn al enkele jaren met het bestuur

VISIE VAN HET W.A. BESTUUR

VISIE VAN NIEUW DENNENDAL

van de Willem-Arntsz-Stichting in gesprek over het bouwen en wonen in de toekomst op het terrein van Dennendal, omdat vernieuwing van de gebouwen noodzakelijk is.

visie op bouwen en wonen

Het bestuur van de stichting vroeg 2 augustus 1973 directie en staf van Dennendal de uitgangspunten en doelen "zo helder mogelijk te formuleren en te voorzien van belangrijke cijfers en steekhoudende argumenten." De werkgroep Bouwen-Wonen bestaande uit een aantal stafleden van Dennendal, gaf op 29 augustus antwoord door middel van een nota, met als titel: Dennendals Alternatief, een poging tot synthese en als motto:

"Ten principale zou ons adagium kunnen luiden dat wij willen samenbrengen en dooreenweven, dat, wat in de loop der tijden door verschillende oorzaken, doch

hoofdzakelijk door specialisatie en perfectionisme, uit elkaar is gegroeid en daardoor een minder humaan karakter heeft gekregen.

(Uit: Dolders alternatief- Van Klingereren)." Het antwoord van de werkgroep op de vragen van het bestuur telt vier hoofdstukken. Eerst wordt de filosofie van de verdunning op Dennendal uiteengezet. Vervolgens beschrijft de werkgroep welke accommodatie er nodig is voor pupillen.

In het derde hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag wat het minimum en het maximum aan verdunning is dat men zich voorstelt, welke accommodatie daarvoor nodig is en wat dat gaat kosten.

In het laatste hoofdstuk beantwoordt men de vraag, wie de mensen zijn, die op het terrein willen komen (wonen, werken, schoolgaan) en welke zekerheid er is, dat zij dat willen blijven doen.

Het bouwen en wonen heeft, volgens directie en staf van Dennendal, alles te

emaken met de visie op de ontwikkeling
en verzorging van zwakzinnigen.

Daarom probeert deze nota duidelijk te maken, dat vernieuwingen in de geestelijke gezondheidszorg en in het geval van Dennendal, verandering in het werken met zwakzinnigen, tegelijkertijd veranderingen en vernieuwingen vragen in de materiële en organisatorische voorzieningen.

En daarvoor is de medewerking en samenwerking met het bestuur nodig.

Om het met de woorden van de werkgroep te zeggen:

"Deze totale tekst, filosofie-cijfers-argumenten- verwachtingen, geeft in kwalitatieve en kwantitatieve zin duidelijk een richting aan.

Wij vertrouwen erop, dat het bestuur deze richting zal bekrachtigen. Dennendal vertrouwt op zijn eigen kracht en die van de aan te trekken deskundigen om samen met het bestuur zijn doelstellingen op het gebied van bouwen en wonen uit te voeren." "Een goede buurt"-filosofie noemt Dennendal deze zienswijze.

een beperkte omgeving is een beperkt mens-zijn

In een inrichting zijn deze contactmogelijkheden drasties beperkt.

Dit geldt niet alleen voor psychiatrische inrichtingen, maar ook voor andere besloten instellingen als kloosters, bejaardentehuizen en kazernes. In vele gevallen gaat het bij de besloten psychiatrische inrichtingen om oude, uitgewoonde, kolossale gebouwen, waarin veel te veel mensen samen moeten leven.

Uit wetenschappelijke publikaties is al langere tijd duidelijk, dat besloten instellingen over het algemeen een funeste invloed hebben op, mensen.

"Waar een groot aantal mensen, afgesneden van de maatschappij, moeten wonen en werken en waar zij een routinematig beperkt leven leiden door regels, die van bovenaf worden opgelegd, doet zich een proces voor dat 'hospitalisatie' genoemd kan worden.

Dit proces leidt tot gedragsveranderingen bij de bewoners, die namelijk hun interesse, enthousiasme en initiatief verliezen en berusten in een verslagen afhankelijkheid van het instituut in het algemeen en het personeel in het bijzonder.

Aan de persoonlijke voorkeuren kan bovendien geen aandacht worden geschonken,

waardoor persoonlijk initiatief belemmerd wordt. en vaak komen gedwongen verveling en langdurig gebruik van kalmerende middelen daar als een negatief ekstra bij." Het leven in een inrichting verschaalt tot een cliché.

Zo staat in de lijvige studie van de psychiatrische inrichting St. Bavo in Noordwijkerhout, dat in April 1973 verscheen als een van de konklusies:

"Toekomstige voorzieningen zullen kleiner moeten zijn, midden in de samenleving staan en zij zullen een sfeer van vrijheid en mondigheid moeten kennen.

Ook in die uitzonderlijke gevallen, waarin de opname in een inrichting niet kan worden ontweken, dient alles in het werk te worden gesteld om de mensen zo spoedig mogelijk weer in het normale sociale verkeer te doen terugkeren."

Hiervoor zijn twee wegen mogelijk.

De eerste mogelijkheid is: de inrichting opheffen, kleine groepen pupillen en hun begeleiders naar de stad laten verhuizen en daar samen met de stad opnieuw proberen te beginnen. In Scandinavië hebben ze vooral deze weg ingeslagen, met wisselend sukses.

De tweede mogelijkheid is; proberen de "stad", de samenleving naar de inrichting te halen om samen een nieuwe samenleving te vestigen. Dit heet dan 'ontklontering' of 'verdunning'.

verdunning

Dennendal kiest voor verdunning. Verdunning betekent de bewoning van het terrein van Dennendal "verdunnen" met gewone mensen.

Dus: de "normale" samenleving binnen de muren van de inrichting halen door op het terrein onder anderen gezinswoningen te bouwen voor mensen "die niets met Dennendal noch zwakzinnigen te maken hebben."

Zij zouden er alleen maar tussen moeten wonen en in deze situatie een normaal maatschappelijk verkeer hebben met alle overige omwonenden (pupillen, staf, groepsleiding, mede-"normale" mensen). "Dus mensen, die er 'eigenlijk' niets te maken hebben, maar die niemand storen en alleen al door hun aanwezigheid voor wat afwisseling zorgen: gewoon een fijne buurt."

"Verdunning zal in ieder geval leiden tot een uitbreiding van de kontakten tussen zwakzinnigen en niet-zwakzinnigen.

Deze kontakten variëren van vluchtige ontmoeting of, nog eenvoudiger, het kijken naar activiteiten van anderen dan alleen zwakzinnigen of groepsleiders, via gezellige buurtkontakten naar mogelijke vriendschappen en vaste relaties.

Op zich zou het al een prachtig resultaat zijn, als het terrein zijn niet zo leuke en stimulerende karakter van stille zondagmiddag zou kwijtraken. Door de verdunning zullen veelvormigheid en afwisseling als onderdeel van het opvoedkundig klimaat voor zwakzinnigen in de plaats komen van verarming en monokultuur." In deze woorden ligt de aanwijzing voor de huidige inzet van het konflikt, zoals dat nu in de publiciteitsmedia naar voren is gekomen: "de eis om democratie en beslissingsrecht van de basis, van pupillen en begeleiders, tegenover de macht van een autoritaire bestuursvorm."

Het overgrote deel van de Dennendalstaf en directie heeft geen vertrouwen in het bestuur en verzet zich tegen de ondemokratiese wijze, waarop het (nieuwe) bestuur tot stand komt. Dennendal kan van een autoritair en ondemokraties bestuur met een regentenmental weinig medewerking en samenwerking verwachten bij het realiseren van haar plannen.

een goede buurt filosofie

De achtergrond voor de plannen over het wonen en bouwen voor mensen wordt gevormd door een aantal fundamentele uitspraken, over het menszijn en over de kwaliteiten van ons menselijk bestaan. Iedere mens ontwikkelt zich in bevrediging van zijn basisbehoeften, waarbij konstitutie, aanleg en omgeving alle een belangrijke rol spelen.

In wezen hebben alle mensen dezelfde basisbehoeften. Ieder mens is een eenheid van behoeften, strevingen en gedragingen. Bij het bevredigen van menselijke behoeften is de verhouding, die de mens heeft tot zijn omgeving doorslaggevend.

Wanneer de omgeving waarin men moet leven niet werkelijk humaan is, kan de mens niet in zijn fundamentele behoeften voorzien.

Dit geldt dus ook voor de omgeving van de zwakzinnige mensen. Want aan een zwakzinnige is niets menselijks vreemd, evenmin als aan een zogenaamd normaal

EEN GOEDE BUURT FILOSOFIE

mens iets zwakzinnigs vreemd is. In de nota bouwen-wonen wordt dan ook gezegd, op grond van deze uitspraken: "Als je wilt weten, hoe pupillen gehuisvest zijn en willen worden is de vraag 'zouden zij zelf op het Dennendal van nu en van de toekomst willen wonen? enorm belangrijk."

Zo is het zeker dat die omgeving geenszins humaan is wanneer daarin geen mogelijkheden zijn om relaties te leggen.

"En dat geldt niet alleen voor de intieme ik-jij relaties, maar ook op minder intieme wijze heeft een mens het noodzakelijke contact met zijn omgeving: het werk, de straat, zijn kennissen en ook de natuur, de dingen, een bepaalde sfeer, kleine en grote groepen, ondergaan in een massa."

relatie-vorming

Deze grondige structurele herziening van de inrichting door verdunning vloeit voort uit de opvoedkundige visie van zwakzinnigenzorg op Dennendal.

In die visie heeft relatievorming een sterke nadruk, gebaseerd op inzichten uit de humanistische psychologie van o.a. Maslow en Rogers.

In die visie wordt ervan uitgegaan dat de mens van nature goed is en mogelijkheden tot zelfontplooiing en zelfverwerkelijking in zich heeft.

Deze mogelijkheden kunnen vooral tot uitdrukking komen in relaties met andere mensen. Vele mogelijkheden blijven vaak ongebruikt omdat de omgeving of het milieu belemmerend werkt.

Ten aanzien van zwakzinnigenzorg houdt dat in: "een hulpverlening aan zwakzinnigen die probeert de pupil zo te begeleiden dat de aanwezige mogelijkheden zo goed mogelijk tot hun recht kunnen komen."

"Juist door de relaties die er tussen pupillen en groepsleiders ontstaan, wordt de onvrede die veel pupillen hebben met hun leefsituatie, zichtbaar, verstaanbaar. dé zwakzinnige bestaat niet, de uitgroei-mogelijkheid is voor ieder individu verschillend."

En die mogelijkheden zijn in een inrichting wel heel beperkt. Ook de noodzakelijke mogelijkheden voor relatievorming ontbreken in sterke mate.

Wel kan men in een inrichting een situatie creëren waarin relatievorming sterk voor de hand ligt.

Dat gebeurde op Dennendal door kleine vaste groepen van 12 pupillen te laten begeleiden door een vast team van 5 à 6 groepsleiders. Op deze manier probeerde men een 'thuis' te scheppen voor de pupillen waarin ieder zijn eigenheid kon behouden.

"De enige manier om het geschonden zelfgevoel van een zwakzinnige te herstellen, is het zijn zwakzinnigheid te aanvaarden en niet zoveel mogelijk ervan te ontkennen. Het is niet onze bedoeling op Dennendal zwakzinnigen wat normaler te maken, dat betekent wat meer akseptabel naar onze eigen normen.

Onze werkwijze is erop gericht de zwakzinnige met rust te laten door hem in zijn eigenheid te aksepteren."

"De groepen worden tot harmonieuze gezinnen in een weggesaneerde buurt; zonder burens, zonder winkels, zonder een melkboer die langskomt,

de bus maakt een grote boog om het terrein en kennissen komen te weinig even langs.

Dennendal is een aangenaam ghetto, maar een ghetto is het."

sociaal en medies model

De benadering, die uitgaat van de eigenheid en mogelijkheden van de zwakzinnigen, wordt het interactie- of sociaal model genoemd. Het interactiemodel verdraagt eigenlijk de inrichting niet.

De inrichting werkt "hospitaliserend".

De pupillen worden opgeborgen in een 'inrichting', waar zij in een isolement terecht komen en - voor altijd- het contact met de maatschappij verliezen en er niet meer in terug kunnen keren. Zo worden zij in de rol van ongeneeslijk-zieken gedrukt.

De zwakzinnigen, die niet kunnen genezen- wat bij zwakzinnigheid meestal het geval is- worden verpleegd of verzorgd.

Zwakzinnigenzorg is dan ziekenzorg. Dat is een hele verbetering met de tijd, dat de zwakzinnigen en in het algemeen de psychiatrische patienten, werden opgeborgen in 'asylen', uit "liefdadigheid".

Van verpleging kwam toen weinig terecht. De asylen waren bewaarplaatsen. Daar is een kentering in gekomen. De verzorging van psychiatrische patienten en zwakzinnigen kwam in de hand van medici. Daarmee kwam de verzorging en behandeling van "patienten" tot stand, in inrichtingen die heel veel gelijkenis vertonen met het ziekenhuismodel. Aangevuld met deskundigheid, behandelingsplannen en geneesmiddelen vormt deze benaderingswijze het medies model.

De klassieke geestelijke gezondheidszorg werkt vanuit dit mediese model.

Het is dan ook niet gemakkelijk om veranderingen ten aanzien van het denken over de inrichting te veranderen, omdat dat ook veranderingen vraagt in het denken over gezondheidszorg en over geestelijke gezondheidszorg in het bijzonder.

de drieëenheid in de gezondheidszorg

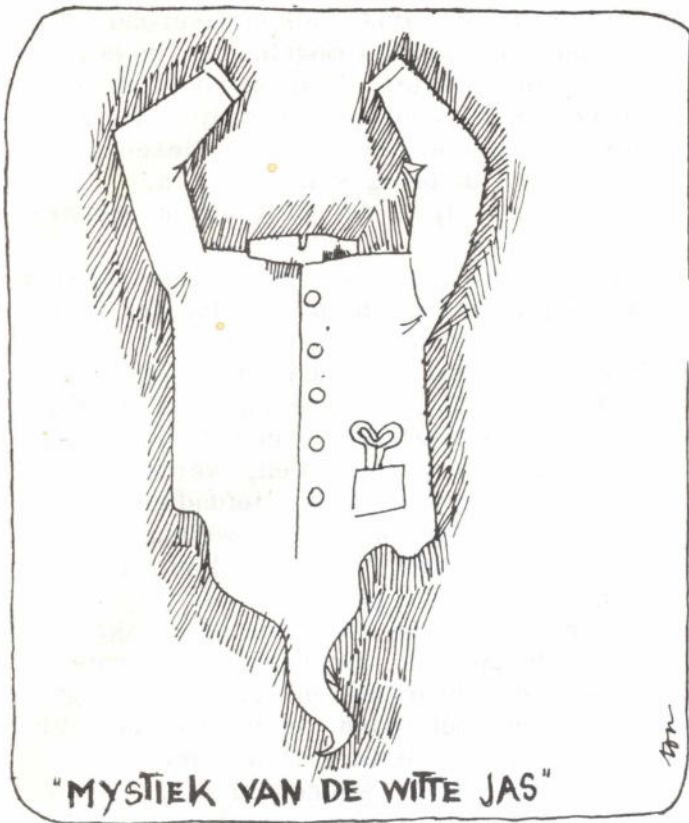
In de gezondheidszorg heeft altijd de ziekenhuisgeneeskunde centraal gestaan. Twee karakteristieken voor die geneeskunde zijn het ziek zijn en het opgenomen worden, het 'hospitaliseren'.

Uitgangspunt vormt daarbij de "drieëenheid" van patient-helper-instituut.

Deze drieëenheid wordt dan nog aangevuld met de "mystiek van de witte jas", de hygiëne, geneesmiddelen en een hiërarchies gestructureerde organisatie met strakke regels.

De psychiatrie is een specialisme van de geneeskunde.

De psychiater is in feite een arts. Via de psychiatrie is dan ook de geestelijke gezondheidszorg sterk beïnvloed door de

geneeskunde. De psychiatrie en het psychiatries denken staan op de peiler van het ziektemodel, het medies model.

behandeling van zwakzinnigen

Dit ziekte- oftewel medies model heeft dus de inrichting opgeroepen en een "echte" inrichting roept het medies model op. Wat dit impliceert beschrijft dr. Eggink, geneesheer-direkteur van Eemeroord, als eksponent van de mediese benadering:

"Gebrek aan initiatief (bij de zwakzinnige), een gering leervermogen, de neiging snel iets te vergeten, tenzij maar steeds herhaald wordt en de neiging, zich te isoleren door het ontstaan van 'vreemde' gewoonten is op te vangen door:

- a. een gestructureerd programma, iedere gehele dag.
- b. het maken van een beperkte keus uit aan te leren zaken.
- c. een gedragslijn waarin ontwikkelings-eisen worden gesteld.
- d. ontwikkeling in een ook voor normalen gewone volgorde.
- e. Het afleren van abnormale gewoonten.

Om dit programma uit te voeren dient de groepssamenstelling zodanig te zijn, dat deze qua prestatie homogeen is.

Er wordt gestreefd naar een zeer intensieve behandeling gedurende de gehele dag door programmering, structurering en vormgeving.

Deze rationalistische intellectuele aanpak leidt tot een goede organisatie.

Het woord verpleging en zorg is in feite niet meer terecht, het is behandeling.

Het is geen zwakzinnigenzorg meer maar zwakzinnigennormalisatie, zwakzinnigen-strukturering en zwakzinnigenvorming."

Hier is dus sprake van "technies therapeutische praktijken", die in feite een medies gemodelleerde inrichting vragen, dat wil zeggen een sterk hiërarchies gestructureerde autoritaire ziekenhuisorganisatie, om behandelingsplannen te kunnen realiseren. Dit druist wel heel erg in tegen wat het interactie- of sociaal model voorstaat.

"In het sociaal model wordt de technische verpleging zoveel mogelijk teruggedraaid ten voordele van een personale benadering. De nadruk valt daarbij op een leefklimaat dat- waar het maar kan- de mogelijkheden van zelfontplooiing stimuleert."

De laatste jaren komen de botsingen tussen medies en sociaal model in allerlei instellingen van gezondheidszorg openlijk naar voren. In vele instellingen in de psychiatrische gezondheidszorg bestaat deze tegenstelling, al komt ze vaak op heel verschillende wijze tot uitdrukking. St. Bavo te Noordwijkerhout en St. Anna te Venray zijn zulke instellingen. In deze tegenstelling tussen medies en sociaal model zijn een aantal krachten werkzaam, die het konflikt kompleks en ondoorzichtig maken.

omgaan met zwakzinnigen

Op Dennendal konsentreert het konflikt tussen medies en sociaal model zich rond de vraag: wat kan en moet men doen voor de ontwikkeling en verzorging van zwakzinnigen?

Gaat het om leven en omgaan met mensen of gaat het om verzorgen en behandelen van mensen? De vraag die hiervoor ligt is: wat is zwakzinnigheid?

Een preciese omschrijving geven van wat zwakzinnigheid is, is bijna onmogelijk.

"In het merendeel van de gevallen gaat het om defekten van het centrale zenuwstelsel, zeker bij ernstige vormen van zwakzinnig-

heid. Drie algemeen gehanteerde basis-kenmerken zijn; op de eerste plaats heeft de zwakzinnige een aanwijsbaar intelligentietekort, bovendien kan hij niet aangepast in de maatschappij meedraaien en tenslotte; de zwakzinnigheid bestaat al vanaf de eerste kinderjaren."

De zwakzinnige is dus gehandicapt; hij heeft dus bijvoorbeeld zoals bejaarden meer veiligheid en beschutting nodig dan de gemiddelde niet-zwakzinnige burger.

Het is de vraag of dat een reden is om hem naar een inrichting te sturen. Door zijn tekort aan intelligentie heeft hij andere uitingsvormen dan de in onze samenleving normale vormen. Maar het is de vraag of hij daarom behandeld moet worden, want de zwakzinnige heeft niet alleen een lichamelijke klacht, intelligentietekort maar hij heeft ook "gedragsproblemen".

"De zwakzinnige heeft in zijn algemeen vrolijke bezig zijn, eigenlijk een vrijheid van normen, die, wanneer we hen meer aksepteren, in wezen best bevrijdend op ons zou kunnen werken.

Typerend is bijvoorbeeld dat ons schaamtegevoel, dat voorschrijft haast het hele lichaam bedekt te houden, er bij zwakzinnigen maar moeilijk in te heien is.

Kennelijk is dat dus toch niet zo natuurlijk. Ook komen zij ongehinderd uit voor hun behoefte aan affektie, ze grijpen voortdurend je hand, of willen je omhelzen, altijd willen ze graag iets vertellen of meedelen.

Voor wie het zo kan zien, bieden ze vaak meer mogelijkheid tot kommunikatie dan normale mensen."

elk mens heeft gedragsproblemen dus de zwakzinnige ook

De vraag is dan ook of de "gedragsproblemen" van de zwakzinnige ZIJN gedragsproblemen zijn"

Onder de zwakzinnigen bevinden zich duizenden pupillen, die zich thuis in de eigen omgeving, op een school voor buitengewoon onderwijs, in het dagverblijf of in de sociale werkplaats goed kunnen handhaven.

Voor een aantal zwakzinnigen is echter blijvende opname in een internaat het beste, omdat daar het leven rustiger verloopt en de zwakzinnige niet voortdurend wordt onderworpen aan eisen, die in de

normale menselijke samenleving gelden en die hij niet begrijpt.

Zwakzinnigen blijven kinderen, ook al uiten zij zich met een volgroeid lichaam". Hieruit kan men konkluderen dat zwakzinnigheid dus niet alleen iets te maken heeft met afwijkend lichamelijk functioneren, maar ook met het afwijkend gedrag, waarbij begrippen of criteria als norm, afwijking en stoornis een belangrijke rol spelen.

Dit maakt het begrip en de aanpak ten aanzien van zwakzinnigen erg kompleks.

"Wat betreft de lichamelijke functies beschikt men over scherp omschreven NORMEN om uit te maken of er NORMALITEIT of afwijking is. Lichaamstemperatuur, bloeddruk, samenstelling van het bloed, enz.: voor lichaamsfuncties beschikt men over scherp omschreven NORMAALWAARDEN met gedefinieerde spreidingsmarges; daarbuiten spreekt men van AFWIJKING en men weet dan precies waar men het over heeft.

Verder betekent afwijking op lichamelijk gebied prakties steeds: STOORNIS, dus ziekte, dus de wenselijkheid er iets aan te doen."

Maar het is duidelijk, dat bij psychies funktioneren deze begrippen een heel andere rol spelen. Want men beschikt hier op de allereerste plaats over veel minder eksakte, kwantitatieve gegevens over wat normaal is (in de zin van 'meest frekwent', 'gemiddeld') en daarom kan men minder gemakkelijk beslissen of bepaalde aspecten van psychies gedrag normaal of afwijkend zijn.

Bovendien is er een tweede, veel belangrijker verschil: AFWIJKEND hoeft hier helemaal niet GESTOORD te betekenen

afwijkend kan gezond zijn

Lichamelijk ziek zijn is dus in het algemeen scherp te onderscheiden van gezond zijn, maar tussen psychies gezond en "ziek" zijn, zijn de overgangen vloeier.

Daarom ook is het minder gelukkig de geneeskundige term ziekte ook bij de klassificatie van psychies gedrag te gebruiken.

Een derde punt van belang is dat er meestal geen onderscheid gemaakt wordt tussen "psychiatries patient" en "zwakzinnige".

Toch vragen beide een verschillende

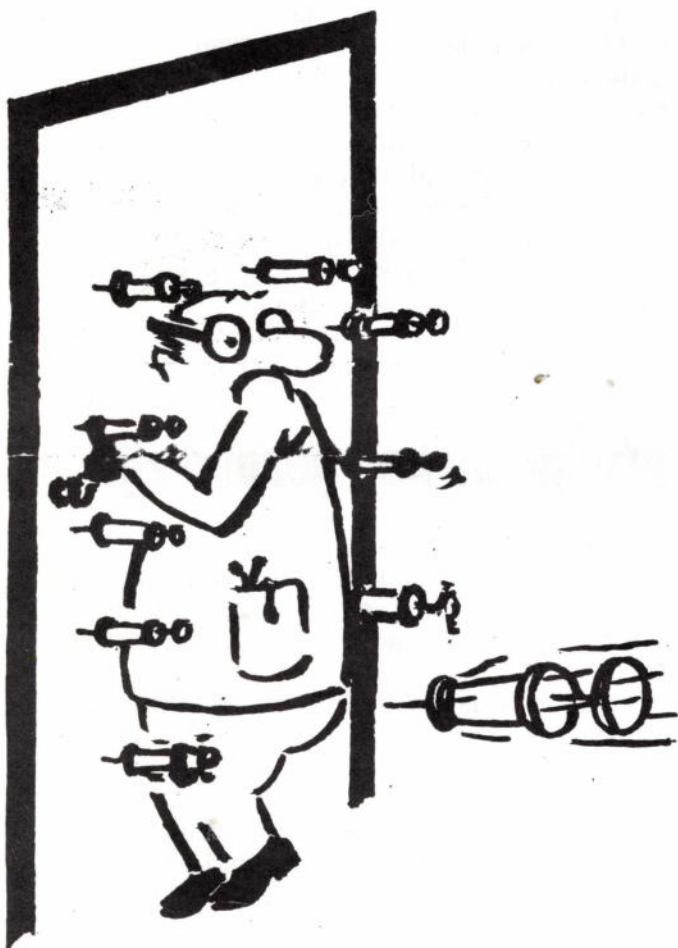
benadering en behandeling, omdat diagnose en prognose verschillend zijn. Basisopvattingen over psychische functies spelen dus een grote belangrijke rol bij de "botsing" tussen medisch en sociaal model. Artsen of psychiaters en psychologen betwisten elkaars zeggenschap op het terrein van de geestelijke gezondheid, op grond van overwegingen met betrekking tot de toereikendheid van hun benaderingswijze.

Zo beroepen artsen en psychiaters zich vaak op hun "medische eindverantwoordelijkheid".

Maar steeds meer ontwikkelt zich een tegenstroom tegen de medische benaderingswijze in de geestelijke gezondheidszorg.

het medische model is ziek

Zo kan men spreken van een groeiende "interne kritiek" vooral vanuit de gedragswetenschap betwijfeld wordt of de gezondheidszorg en met name de geestelijke gezondheidszorg, alleen het terrein van de geneeskunde, de psychiatrie moet zijn of moet blijven.

Vanuit de wetenschap zijn er een aantal bezwaren tegen het medische model geformuleerd. Op de allereerste plaats gebruikt men bij een medische benadering uitsluitend het ziekte-idee. Ook waar het gaat om psychische functies. De ziekte plaatst men in de persoon, oftewel wordt intrapsychisch gedefinieerd: het individu wordt als ziek beschouwd. Op die manier isoleert men de ziekteuitingen, de symptomen, uit het geheel van sociale verhoudingen, die vaak van groot belang zijn bij die uitingen. Men gaat er in feite bij voorbaat al vanuit, dat het netwerk van sociale relaties en verhoudingen, het sociale verkeer van mensen, niet "ziekteverwekkend" kan zijn. Bovendien is er bijna geen of weinig vooruitgang geboekt in het uitbouwen en continueren van het ziekte-systeem. Trimbos zegt dan ook terecht: "Fundamentele vraagstukken omtrent ontstaan en voortzetting van zgn. geestesziekten behoren nog steeds tot de onopgeloste raadsels."

Op de tweede plaats krijgen mensen met persoonlijke nood- of levensproblemen, dus mensen in psychische moeilijkheden, de rol van patient toebedeeld. Men geeft daardoor de 'patient' een eksklus voor zijn "onmaatschappelijk" gedrag, hij is immers ziek. De zieke komt in een uitzonderings-toestand, hij wordt ontslagen van een groot aantal maatschappelijke verplichtingen en de uitvoering ervan.

Niet alleen wordt de "patient" daardoor in een steriele prikkelarme omgeving gebracht waar de kans op 'hospitalisatie' erg groot is.

Maar zo voorkomt en belemmert men ook, door de problemen onder de mantel van de geneeskunde te stoppen, kritiek op de structuren en de kwaliteit van ons sociaal systeem. Wanneer men de "patienten" zou beschouwen als "devianten" dat wil zeggen als mensen, die afwijken van wat voor 'normaal' doorgaat, komt de samenleving op zich ter discussie te staan, omdat dan ter discussie staat wat normaal is.

Nauw hiermee samenhangend, kan men konstateren, dat de psychiatrie systeem-bevestigend werkt. De psychiatrie is maatschappelijk gezien een controle-mechanisme in het sociale systeem. Zij beperkt zich tot de vraag hoe afwijkend gedrag te corrigeren is, of anders gezegd de "symptomen" te "genezen" zijn en besteedt weinig aandacht aan de vraag waar conflicten met betrekking tot af-

wijkend gedrag vandaan komen, welke behoeften en vooral welke tekorten in bevrediging van behoeften voeren tot afwijkend gedrag. Zodoende laat zij de maatschappelijke structuur waaruit afwijkend gedrag ontstaat buiten beschouwing.

Het gebruik van geneesmiddelen, vooral kalmerende middelen e.d., is hierbij een welkom hulpmiddel.

Met de woorden van Trimbos heet het: "de mediese reaktiemethode op deviant gedrag blijkt een effectief middel tot behoud van de sociaal-ekonomiese en kulturele status-quo."

tekort schieten

Op de vierde plaats moet de arts of de psychiater bij zijn benadering vier strategische keuzes * doen, de keuze tussen biofysiese of psychosociale methode, tussen intra-individueel of interindividueel model, tussen kuratieve of preventieve aanpak, tussen intramurale model met een hoge gespecialiseerde analytische houding of extramurale model met meer integratieve houding. De mediese benaderingswijze heeft een voorkeur voor alle eerstgenoemde keuzemogelijkheden: dat betekent een sterke beperking van de wetenschappelijke aanpak. Trimbos noemt dit "een te sterke reductie in de wetenschappelijke methodiek en een te grote belemmering voor het praktisch handelen ten dienste van de psychosociaal deviante mens."

Tenslotte kan men over het medies model zeggen, dat zij een eenzijdige benadering is, vanuit wetenschappelijk oogpunt.

Het kulturele systeem, het sociale systeem, het persoonlijkheidssysteem en het traditionele medies-fysiologies systeem zijn vier ordeningssystemen waarbinnen de wetenschappelijke kennis in de gedragswetenschappen georganiseerd kan worden en de mens kan worden geïnterpreteerd. Het medies model beperkt zich vrijwel tot het derde en vierde systeem.

Dit betekent een tekortschieten in de kennis over de realiteit van gezonde en afwijkende gedragsvormen van de mens

* Wij hebben de wetenschappelijke termen hier gelaten voor wat ze zijn, de bedoeling is slechts aan te geven dat de psychiater in zijn benadering heel eenzijdig is en weinig flexibel.

en dus een tekortschieten in de behandeling.

Naast de interne kritiek, komt, vanuit de maatschappij, als "eksterne kritiek", de vraag of de psychiatrie wel in staat is om voldoende de tekortschietende maatschappelijke verhoudingen en politiek-sociale structuren van de huidige samenleving aan de kaak te stellen, wanneer het in feite geen medies (psychiatries) probleem, maar een politiek en sociaaltekort van bestaande maatschappelijke structuren betreft.

"Ingekapseld binnen het medies systeem is er vanuit de psychiatrie geen terugkoppeling van wat aan ziekmakende sociale factoren aangetroffen wordt, naar de samenleving zelf, waarin en waardoor de stoornissen ontstaan."

de psychiater is aan het genezen

Hoewel psychiaters dus "op de eerste rang bij het schouwspel of liever het drama, van het niet aflatende menselijke tekort", zitten, blijken zij niet in staat met hun opleiding, hun deskundigheid en benaderingswijze een leefbare situatie te kunnen creëren binnen een slechtfunctionerende samenleving. De geestelijke gezondheidszorg blijft zo een bezemwagen, die achter de samenleving aanrijdt en de slachtoffers zoveel mogelijk opvangt. Dat hebben de psychiaters natuurlijk niet bewust gewild. Gelukkig worden een groeiend aantal psychiaters en andere werkers in de (geestelijke) gezondheidszorg zich daar bewust van.

Dit wordt zichtbaar in de ontwikkelingen die zich voordoen in allerlei instellingen van gezondheidszorg.

Het wordt ook zichtbaar in het toenemend aantal publikaties die verschijnen voor een groter publiek dan de eigen vakgenoten. De bewustwording groeit dat "er iets zal moeten gebeuren".

De geestelijke gezondheidszorg speelt geen rol bij de definitieve maatschappelijke veranderingen, maar zij speelt wel een bemiddelende rol.

Het medies model steunt en bevestigt de maatschappelijke verhoudingen, omdat zij in feite de maatschappelijke normen of waarden overdraagt, dus de heersende ideologie handhaaft. Want een duidelijk onderscheid tussen gezond en ziek, bekrachtigd door een scherp onderscheid

tussen ziekenhuis of inrichting en de samenleving, betekent in wezen een grote geruststelling voor alle gezonde mensen; het bevestigt hen onbewust in het gevoel dat hun althans niets markeert, dat zij nog horen bij de normale gezonde samenleving.

Want: als zwakzinnigheid een beetje normaal zou zijn, zou normaal ook een beetje zwakzinnig zijn. Dat is voor velen bedreigend.

"In een orde-voor-alles maatschappij duwt men elkaar soms hardnekkig over de rand van de zwakzinnigheid."

De angst wordt daardoor weggenomen.

uitstoting

"Een van de belangrijkste weerstanden zijn wijzelf. Wij, "normale" mensen, zijn geneigd zwakzinnigen niet als mensen te aksepteren.

Wij hebben een heleboel omgangsvormen geleerd, waardoor we ons in het sociale verkeer redelijk zeker kunnen voelen. Dat valt allemaal weg, wanneer we met een gehandicapte en zeker met een geestelijk gehandicapte te maken krijgen. Het zijn vooral onze eigen onzekerheidsgevoelens, die het contact met zwakzinnigen en het aksepteren van hen mogelijk maken."

Hiertegenover staat een andere houding ten opzichte van zwakzinnigen.

"Het is een verkeerde houding om te zeggen: wij zullen die zwakzinnigen even iets leren.

Ik geloof, dat wij veel van hen kunnen leren. Daarom moet de maatschappij zich niet beroven van zijn zwakzinnigen. Wat wij nodig hebben is, dat die mensen gewoon over straat kunnen lopen. Dat is iets wat wij niet kunnen missen.

Het is een probleem dat de mensen bij zichzelf moeten integreren.

Voor veel mensen is het al moeilijk de Willem Arntsz Hoeve of Dennendal bij zichzelf te integreren. De uitstoting van de Willem Arntsz Hoeve of van Dennendal, of van welke inrichting dan ook, is dezelfde als die waarmee zwakzinnigen uit de maatschappij worden verwijderd."

"Het meest kenmerkende van zwakzinnigen is, dat zij een minderheidsgroep vormen, die in onze maatschappij uitgestoten is."

Die uitstoting is dus mogelijk meer het gebruik van het medies model.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat maatschappelijke tegenkrachten opgeroepen worden, wanneer men veranderingen ten aanzien van het medies model probeert door te voeren.

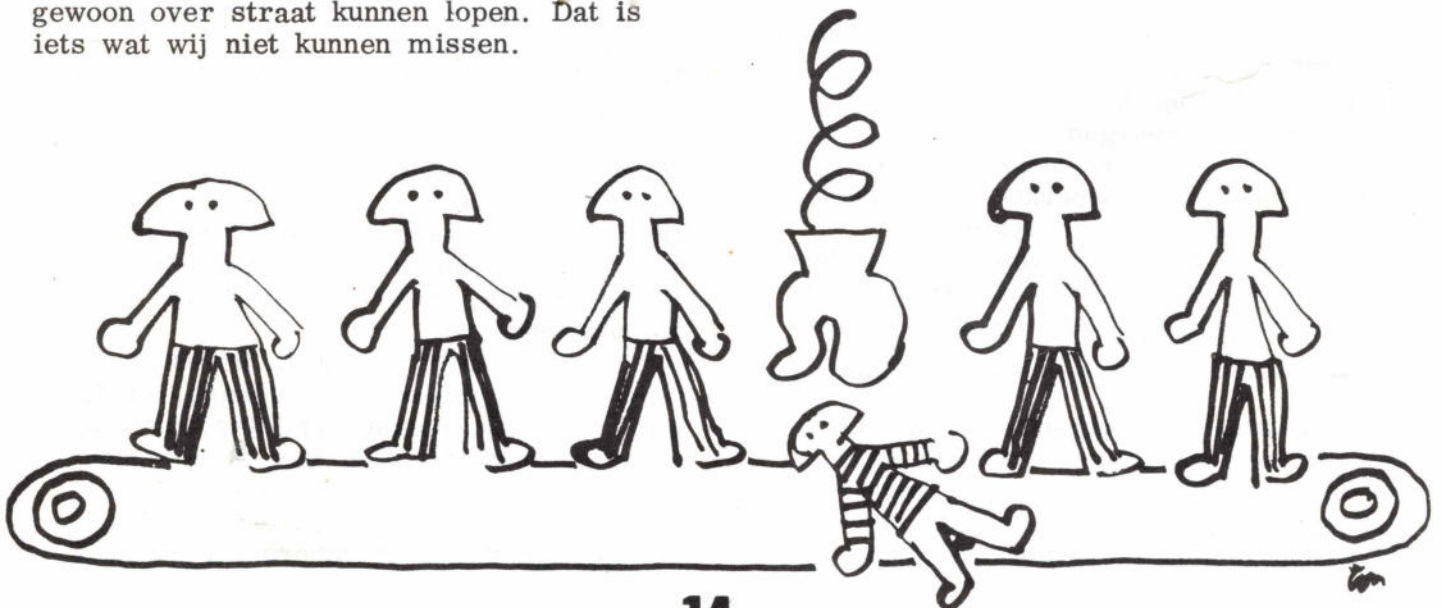
De weerstand tegen veranderingen in het denken over de geestelijke gezondheidszorg en over de gezondheidszorg in het algemeen, ligt daarom niet zozeer in het individu.

Mentaliteitsverandering, beter gezegd bewustwording, is dan ook niet het uiteindelijk middel om veranderingen te bewerkstelligen.

"Politieke actie, politiek engagement is onontkoombaar bij het richting geven aan een beleid dat de geestelijke volksgezondheid bevordert."

nuttigheid

De weerstand tegen verandering ligt bovendien in het feit, dat de maatschappelijke structuur het medies model oproept en in stand houdt. Want het medies model

met haar technies-therapeutische benaderingswijze van mensen, sluit aan op de manier waarop onze samenleving gestructureerd is en hoe zij in stand gehouden wordt.

Onze samenleving is kapitalistisch gestructureerd en steunt daarbij op een waardenorientatie of cultuurpatroon, die op nuttigheid gebaseerd is, een z.g. "utilitaristische waarden orientatie".

"Utilitaristische waardenorientatie" houdt in, dat nuttigheid als een alles overkoepelende uiteindelijke waarde gaat fungeren. Nuttigheid is juist die waarde, die, doordat zij een uitvloeisel is van het kapitalistische systeem, dit systeem in stand kan houden.

Alles krijgt zijn waarde in deze samenleving als het nuttig is, oftewel als het nuttig is voor het productieproces.

Kenmerkend in een "utilitaristische waardenorientatie" is dat de mens niet wordt gezien als van nature goed of slecht, maar dat mens zijn waarde krijgt als ruilwaarde.

Die ruilwaarde wordt bepaald door de mate, waarin het individu nuttig is in het productieproces, nuttig in het proces van produceren en consumeren,

De relatie van de mens tot de natuur wordt niet bepaald door de intrinsieke waarde van de natuur, maar door het nut dat de natuur heeft voor het realiseren van menselijke doeleinden. Dit nut kan dan worden uitgedrukt in geldwaarde.

In zijn activiteit is de mens in onze kapitalistische samenleving er eenzijdig op gericht iets te doen. Het verwerken van zijn persoonlijke mogelijkheden is slechts nuttig en dus waardevol, wanneer en voor zover hij daarmee zijn ruilwaarde, oftewel marktwaarde vergroot.

Dit betekent dan in feite een hogere prestatie in het productieproces (voor meer loon).

In zijn relatie tot anderen is de mens van onze westerse samenleving individualistisch georiënteerd; individuele doelstellingen hebben voorrang boven die van groepen, waarvan hij deel uitmaakt.

Ook hier overheerst het nuttigheidskriterium: in een samenleving waarin alle nadruk valt op het nut, op de marktwaarde van het individu wordt gelegd, worden de betrekkingen die dit individu met anderen onderhoudt slechts vanuit dit perspectief gewogen. Daarom is dit individualisme een gedepersonaliseerd individualisme.

In het gedepersonaliseerd individualisme gaat het dus niet om het individu op zich, maar om zijn nuttigheid: niet het individu telt, maar zijn nuttigheid.

het medies model is nuttig

Het medies model heeft de kenmerken van deze utilitaristische waardeorientatie. De traditionele benadering van het medies model is dat zij "ziekte" opvat als "iets" dat in de organische structuren van het individu geplaatst moet worden en in het individu aangepakt.

De "patient" wordt vooral als individu benaderd, maar daarbij gaat het vooral om zijn lichamelijke klachten. Daardoor wordt het individu tot ding gemaakt, hij wordt een object dat behandeld dient te worden.

Hier is sprake van een "gedepersonaliseerd individualisme." Drijfveer voor het medies handelen is het motief dat de zieke zo snel mogelijk beter gemaakt moet worden.

Dit betekent dat de patient zo snel mogelijk weer in het productieproces wordt opgenomen.

De plaats waar deze genezing meestal plaatsvindt, wordt gekenmerkt door een hiërarchies gestructureerde bedrijfsorganisatie waar efficiency (nuttigheid) voorop staat.

Chronies zieken, psychiatrische patienten, zwakzinnigen en bejaarden, zijn niet meer nuttig in het productieproces en worden dan ook in een "inrichting" opgeborgen. Dit betekent, dat degenen, die geen marktwaarde van betekenis hebben, op dit moment en voor de toekomst, daarmee buiten de maatschappij worden geplaatst. In deze hiërarchiese structuren en patronen heeft een ondemocratische stichtingsbestuur, die getuigt van een regentenmentaliteit, vrijheid van handelen.

En het is niet verwonderlijk dat ook in de instellingen van gezondheidszorg economische belangen een grote rol blijken te spelen.

solidariteit met zwakzinnigen

Het sociaal model vertegenwoordigt een andere waardenorientatie, namelijk die, welke de humanistische psychologie voorstaat.

Kenmerkend voor deze waardenorientatie n.l. die welke de humanistische psychologie voorstaat. Kenmerkend voor deze

waardenorientatie is dat de mens beschouwd wordt als van nature goed. De omgeving en het milieu spelen een heel belangrijke rol bij het ontplooiën van de mogelijkheden, die elk mens in zich heeft.

De houding van de mens tegenover de natuur wordt bepaald door het verlangen naar harmonie met de natuurlijke omgeving van de mens.

Het aksent wordt niet meer gelegd op overheersing van, maar op samenwerking met een natuur waarvan de intrinsieke waarde wordt erkend. Het sociaal model is georiënteerd op die vormen van activiteit, waarin men niet slechts zichzelf spontaan kan uitdrukken, maar tevens een steeds verdergaande realisering en ontwikkeling van eigen mogelijkheden ontplooit.

Sleutelwoorden zijn de begrippen spontaneïteit, zelfexpressie en zelfaktualisering. In de relatie tot de ander is de mens, evenals in de utilitaire waardeorientatie overwegend individualistisch georiënteerd. Hier is echter het individualisme niet gedepersonaliseerd, maar komt voort uit een diep besef van eigen intrinsieke waarde en die van anderen. Het is juist vanuit dit besef, dat men veel meer gericht is op een werkelijke samenwerking met anderen en niet op manipulatieve beïnvloeding. Het individualisme is hier gekombineerd met een sterke mate van solidariteit.

Deze waardenorientatie heeft in de ideeën en organisatiestructuur van Dennendal heel duidelijk gestalte gekregen. Daarmee is Dennendal in konflikt gekomen met de dominante waardenorientatie in onze samenleving, met de heersende ideologie, met het heersende cultuurpatroon. Daarom is het niet verbazingwekkend, dat op allerlei manieren weerstand komt tegen veranderingen in het denken over de geestelijke gezondheidszorg,

tegen de vernieuwingen in de zwakzinnigenzorg. Daarom ook is er een dieperliggend konflikt, een fundamentele strijd gaande op Dennendal, dan louter een strijd tussen medies en sociaal model.

fundamentele strijd

Veranderingen in het denken over de geestelijke gezondheidszorg en in het omgaan met zwakzinnigen, worden vooral door maatschappelijke structuren en een

waardenorientatie die daaraan korrespondeert, tegengegaan.

Juist door fundamentele veranderingen van die structuren, van de maatschappelijke verhoudingen, kunnen de veranderingen in de gezondheidszorg plaatsvinden. Dit kan niet alleen door het duidelijk maken van de waarden die de structuren ondersteunen en er tevens aan ten grondslag liggen, of het vechten voor de invoering van een andere benaderingswijze van mensen.

De fundamentele veranderingen kunnen alleen bewerkstelligd worden door politieke bewustmaking van die maatschappelijke verhoudingen en structuren. Voor deze functie is het terrein van de geestelijke gezondheidszorg en meer algemeen de sektor van het welzijnswerk, binnen het maatschappelijk systeem te beperkt. "Het sociale model en de ideeën van de humanistische psychologie, passen bij een maatschappij, die zich ontwikkelt in de richting van het socialisme."

Als de humanistische psychologie daadwerkelijk veranderingen in de maatschappelijke verhoudingen wil bewerkstelligen, zal zij zich dan ook moeten wenden tot het socialisme, want waar de humanistische psychologie een antisipatie van een betere samenleving is, daar is het socialisme de theorie, die de weg daarnaartoe aangeeft.

de strijd tegen vervreemding

De theorie van het socialisme en het marxisme en de humanistische psychologie zijn een aantal overeenkomsten, hoewel in het algemeen het fundamentele verschil tussen beiden is, dat de humanistische psychologie geneigd is te abstraheren van sociaal maatschappelijke factoren en zich te beperken tot een ondialekties beschrijven van de verschijnselen zelf.

Tegen dit verschil wegen een groot aantal overeenkomsten op.

In het marxisme wordt gesteld dat de mens, in de kapitalistische maatschappij zich niet meer kan realiseren in zijn arbeid en daardoor degradeert tot het niveau van een onmenselijk bestaan.

De humanistische psychologie zegt, dat de mens veel mogelijkheden heeft, er slechts weinig van kan realiseren, in deze maatschappij en daardoor een vervreemd bestaan leidt.

Zowel het marxisme als de humanistische

psychologie geven aan dat de huidige mens ekstrinsiek georiënteerd is.

Hij handelt niet om het genoeg, dat intrinsiek gegeven is in het ontplooiën van zijn creatieve vermogens, maar om een doel te bereiken.

Tenslotte zegt het marxisme dat de mens in zijn verhouding tot de wereld van mensen en dingen op de eerste plaats manipulerend is, gedreven door hebzucht en machtsbegeerte.

In de humanistische psychologie wordt gesteld dat de mens in het kapitalistische systeem andere mensen en dingen in de eerste plaats als "gebruiksvoorwerpen" beschouwd, ze worden beoordeeld naar de mate waarin ze tegemoet komen aan aanwezige behoeften.

Beide visies geven een antwoord op deze vervreemding.

welzijn is zeggenschap over je eigen menszijn

Het opheffen van de menselijke vervreemding in onze kapitalistische samenleving, van zichzelf, van zijn arbeid en van zijn natuurlijke en sociale omgeving wordt zowel door het socialisme, als de humanistische psychologie nagestreefd.

"Je bent of voorstander van het medies model en dat staat dan voor de bestaande orde in de gezondheidszorg, de bestaande autoritaire beslissingsmechanismen, of je bent voor het sociaal model."

En dat staat dan voor wat men op andere plaatsen noemt, het nemen van beslissingen aan de basis, door de werkers een gelijkwaardige omgang van de partners binnen een en dezelfde instelling. Dus die trefwoorden "medies" en "sociaal model" binnen de gezondheidszorg staan in wezen voor een problematiek die in wezen universeel maatschappelijk is. Die ook zo herkenbaar is in allerlei andere sectoren dat dat niet specifiek is."

Zolang er geen veranderingen nagestreefd worden, die in conflict komen met de heersende ideologie van "het algemeen belang", met de heersende opvatting over "het welzijn", lijken de werkelijke universeel maatschappelijke tegenstellingen niet te bestaan in de gezondheidszorg en het welzijnswerk.

Maar dan zijn de maatschappelijke factoren in feite in rust, omdat zij altijd aanwezig zijn.

In een belangenconflict zoals op Dennen-dal komen deze factoren duidelijk naar voren, als economische, politieke en maatschappelijke belangen, vertegenwoordigd door met name het bestuur, politieke partijen en vakbond als belanghebbenden. Het welzijn is een maatschappelijke en daardoor een politieke zaak.

de bestuurlijke korruptie en het strukturele geweld

Naast de tegenstellingen in opvattingen over de wijze van werken met zwakzinnigen, die aan het gehele konflikt ten grondslag liggen, hebben juist die opvattingen de mensen van Dennendal voor de tweede maal in een ernstig konflikt gebracht met de gevestigde orde en macht binnen de WA-Stichting, be-lichaamd door het bestuur.

Het zijn twee niet van elkaar te scheiden aspekten van het konflikt als geheel.

Elke vorm van emancipatie vereist ook strijd tegen strukturen die strijdig zijn met welzijn en vrijheid.

De filosofie en werkwijze van Dennendal bergt dermate ingrijpende emancipatoire gedachten en praktijken in zich, dat het niet te vermijden zou zijn geweest, dat die praktijk op een bepaald moment in botsing kwam met een absoluut autoritair bestuur, dat haar macht bekrachtigd ziet door een ouderwets gestruktureerde stichtingsvorm.

In het wetenschappelijke denken over het omgaan met psychiatrische patienten en zwakzinnigen mogen dan op bescheiden schaal wat veranderingen zijn geaccepteerd, de strukturele, institutionele aanpassingen daaraan binnen de inrichtingen, die noodzakelijk zijn om de veranderde opvattingen gestalte te geven, stuiten overal op verzet van autoritaire autoriteiten en machthebbers. Hoeveel moeite het bestuurders kost om ruimte te maken voor en te geven aan nieuwe stromingen, die er op uit zijn een algemeen maatschappelijk en politiek te rechtvaardigen denkbeeld te praktizeren, n.l. dat iedereen in staat moet kunnen worden gesteld over zijn eigen bestaan en de vormgeving daarvan in solidariteit met anderen te beslissen, of in het slechtste geval mee te kunnen beslissen, blijkt ook weer uit wat er zich afspeelt en heeft gespeeld in de W.A.-Stichting.

Wat dat betreft verschilt het konflikt binnen de W.A. Stichting ook niet zoveel van tal van andere konflikten in andere maatschappelijke sektoren, waar men ontdekt dat de politieke en economiese macht veroverd moet worden, wil men zich vrij kunnen maken.

We zien dergelijke conflicten en demokratiseringsprocessen zich voordoen in bedrijven, in de vakbeweging, in buurten, scholen, universiteiten, kerken, politieke partijen etc.

Autoriteiten en machthebbers worden aangevallen door hen, die zelf willen beslissen over hun leer-, woon-, leef- en werksituatie.

Doordat men dan onherroepelijk in conflict komt met de macht, zoals die is gevestigd, de bezitters ervan en de structurele fundering ervan, staan dergelijke conflicten model voor wat er zich in het gehele maatschappelijke bestel afspeelt.

de stichting

De W.A.-Stichting is, zoals zovele instituten van het welzijnswerk en de gezondheidszorg, een partikuliere stichting. Zij bestrijkt een tiental instituten in de omgeving van Utrecht.

De stichting heeft ongeveer 1150 personeelsleden in dienst, ter verzorging en verpleging van ongeveer 1200 mensen. Naast de afdelingen geriatrie en psychiatrie, is Dennendal de derde grote afdeling van de W.A.Hoeve in Den Dolder.

Het wordt bewoond door 500 pupillen, die verzorgd worden door 210 man personeel. Een tamelijk groot bedrijf binnen het geheel van de stichting dus.

De rechtsvorm stichting, waarbinnen al deze mensen moeten wonen en werken, geeft op zich al aanleiding tot autoriteitsconflicten. Het is in de Nederlandse samenleving het meest sprekende voorbeeld vaneen in zich ondemokratische rechtsvorm.

Het bestuur kan als zij dat wil, ten naaste bij absoluut regeren, zonder enige zeggenschap van degenen die bestuurd worden.

De wijze waarop ouderwetse stichtingen vaak nog zijn samengesteld, is dan ook een typisch produkt van een regentmaatschappij.

We zien vaak in de statuten van oudere stichtingen, dat de bestuurders dan ook nog ronduit worden aangeduid met de naam "regenten".

Ironisch genoeg is dit ook het geval met de bestuurders van de W.A.Stichting, zij heten regenten.

Verderop zal duidelijk worden, dat die naam eer is aangedaan.

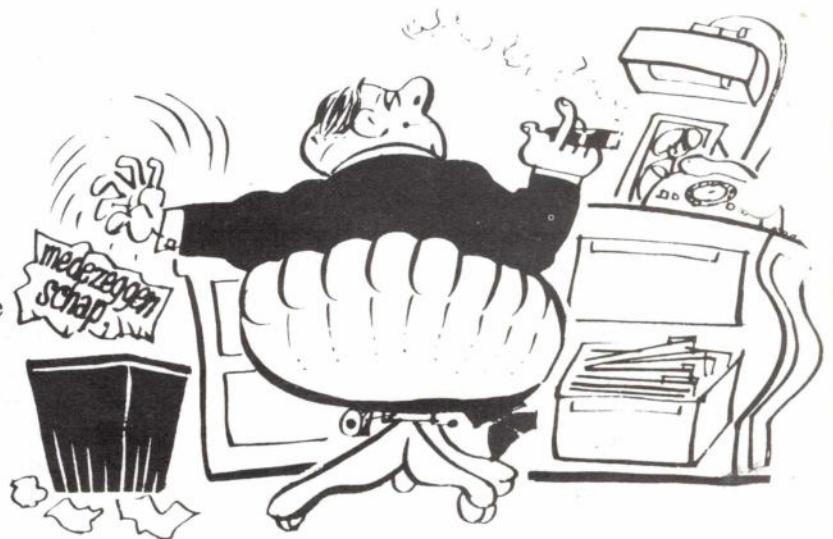
Strikt juridies is het mogelijk dat bestuurders van een stichting elkaar benoemen wanneer een zetel is opengefallen. Wanneer zij dat willen, kunnen zij dat doen zonder er enige zeggenschap is van degenen, die door hen bestuurd worden.

Zo kan het bestuur verkiezen een kollege te zijn van mensen, die er eigen aan elkaar verwante visies en belangen bij het te voeren beleid op na houden, in plaats van min of meer een afspiegeling te zijn van water aan visies en belangen bestaat onder de werkers of verpleegden van de stichting.

Het is echter niet altijd zo, dat de bestuurders elkaar benoemen zonder enige invloed van buiten af.

Bij de WA Stichting is het zo geregeld, dat de gemeenteraad van Utrecht een deel van het bestuur benoemt en de Provinciale Staten van Utrecht een gelijk deel plus één. Een zogenaamde overheidsstichting.

Men zou hier kunnen spreken van indirecte invloed van de bevolking van de provincie en de gemeente op de benoeming van het bestuur. Maar nog afgezien van het feit, dat in de landspolitiek de mensen wel een afgevaardigde kiezen maar bijzonder weinig te zeggen hebben in wie er uiteindelijk de regering gaan

vormen, zou men zich kunnen afvragen waarom nou juist de vertegenwoordigende lichamen van de gemeente en provincie Utrecht deze invloed moeten hebben en niet de landelijke overheid. De W.A.-Stichting is weliswaar gelegen in die provincie, maar beperkt zich niet tot het verplegen van inwoners van die pro-

vincie en is dus in feite van landelijk belang. De invloed van de bevolking is hoe dan ook wel heel erg indirekt, ook op provinciaal niveau. De direkte invloed van een zittend bestuur op provinciale afgevaardigden kan in elk geval veel groter zijn, zoals min of meer ook is gebleken.

En direkte invloed van de direkte betrokkenen is dan altijd nog een eerste vereiste.

Het handhaven van de benoemingsprocedure van bestuursleden op genoemde oude voet, wordt altijd gerechtvaardigd door het feit te benadrukken, dat stichtingen geen leden kennen die op de benoeming van invloed moeten zijn.

Hieraan wordt het argument ontleend, dat het bestuur in feite autonoom is en zichzelf aanvult. Zoals men zegt "in het belang van de continuïteit van de stichting." Dat dit soort continuïteit praktisch altijd gelijk staat met conservatisme, wordt ook bij de W.A.-Stichting duidelijk. Continuïteit betekende ook in dit geval, hoe dan ook geen verandering.

In de wet op de stichtingen staat echter nergens een bepaling dat het bestuur zichzelf moet aanvullen en dat de stichting anders nietig zou zijn.

Er staat eigenlijk helemaal geen enkele bepaling in de wet omtrent de wijze, waarop het bestuur benoemd moet worden. Wat dat betreft zijn er dan ook geen juridische belemmeringen om binnen de stichting te komen tot een democratische structuur, die het mogelijk maakt, dat de werknemers en in het geval van de W.A.Stichting zouden daarbij ook de ouders en verpleegden gerekend moeten worden, hun eigen bestuur kiezen en controleren.

De enige werkelijke belemmering daarvoor zou een bestuur kunnen zijn (NB het is prakties onmogelijk een zittend stichtingsbestuur af te zetten), dat verkiest de continuïteit te handhaven, d.w.z. de continuïtering van hun jaar in jaar uit gelijkblijvend beleid en daarin geen verandering wenst.

Daarmee zijn ze dan juridisch niet fout; moreel misschien wel.

Ook al geeft de stichtingsvorm aanleiding tot mogelijke kunstgrepen van het bestuur en zou het nuttig zijn, die rechtsvorm daarop te herzien, moeilijkheden hoeven dus niet zozeer in de rechtsvorm te schuilen, als wel in het feit, dat de

bestuurders een dergelijke rechtsvorm kunnen misbruiken door hun beslissingsmacht niet af te staan aan de bestuurden en andere belanghebbenden. OF die tenminste met hen te delen.

Het bestuur van de W.A.Stichting dat in het recente konflikt een rol speelde had daar kaas van gegeten.

akties van het bestuur

Toch zijn er, sinds Dennendal in 1971 voor het eerst met de bestuursstructuur in konflikt kwam, door het daarna benoemde interim-bestuur een aantal voorzichtige pogingen gedaan tot het creëren van democratiser vormen, waarbij men de vernieuwingsgedachten (waarmee men alsmear verklaarde het in principe eens te zijn) tot ontwikkeling zouden moeten komen.

Vernieuwingen, niet alleen in de wijze van omgang tussen mensen onderling, maar ook materieel in de vorm van de noodzakelijke daaraan aangepaste bouwplannen.

Toen het interim-bestuur, bestaande uit de Heren Middelhuis, Hessing en Veldkamp, aan de slag ging, verklaarde de laatste dan ook enthousiast, van de W.A. Stichting "een modern gestructureerd en goed lopend bedrijf" te willen maken, dat "een voorbeeld voor inrichtingen, ziekenhuizen en bejaardencentra in Nederland" moest worden.

Wat deze aanvankelijk ogenschijnlijk goede bedoelingen precies inhielden, is de laatste maanden pas goed duidelijk geworden. Te laat pas hebben ook de vernieuwers in de gaten gehad wat dit aan het op lukrativiteit ingestelde bedrijfsleven ontleende enthousiasme betekende.

Hoe dan ook, een rapport van het Gezamenlijk Instituut voor Toegepaste Psychologie (GITP) benadrukt na een onderzoek nog eens, dat "een principe-uitspraak over een nieuwe topstructuur voor de stichting de hoogste urgentie verdient".

Er worden dan ook modellen ter verbetering van de structuur ontwikkeld, waarbij met de noodzaak van grotere openheid van het bestuur, grotere zelfstandigheid van de afdelingen en de instelling van organen, die het bestuursbeleid toetsen, van advies dienen en nieuwe bestuursleden benoemen, rekening wordt gehouden.

Zo worden een werkgroep ter voorbereiding van de W.A.-raad en de werkgroep ter voorbereiding van de Ondernemings-

raad benoemt en aan het werk gezet. Tot zover lijkt alles voortvarend te worden aangepakt. Het bestuur zegt ook toe serieus en slagvaardig werk te maken van de noodzakelijke verbouwingen.

Echter zoals het Utrechts Nieuwsblad schrijft: "Na het eerste openhartige optreden van Veldkamp en consorten, viel de toegangsdeur van het bestuur langzaam maar zeker in het slot.

De bestuursleden werden steeds moeilijker bereikbaar, beloofde inspraakorganen als de QR en de WA-raad werden pas zeer vertraagd tot stand gebracht, directies van afdelingen werden niet of onvoldoende geïnformeerd, de bouw van nieuwe paviljoens o.a. op Dennendal kwam niet behoorlijk aan de orde".

Het interimbestuur bezondigt zich steeds meer aan ouderwets bestuurlijk optreden. De bestuursleden blijken interim-regenten te zijn, met andere plannen dan bedoeld. En inderdaad, terwijl men op Dennendal verdergaat met de ontwikkeling van de vernieuwingsideeën en het daadwerkelijk gestalte geven daarvan, terwijl het bestuur zich ogenschijnlijk in stilzwijgen hult en over de voortvarendheid het doek valt, hebben de bestuurders intussen toch eigenhandige stappen ondernomen, die in een totaal andere richting gaan dan aanvankelijk de bedoeling leek te zijn.

Voor een korte beschrijving van wat er door het bestuur dan wél gedaan is, citeren we Bram van der Lek uit de Groene Amsterdammer: "Het Veldkampbestuur, aangesteld om een betere samenwerking en een meer democratische bestuursvorm te bevorderen, kwam in maart '73 (toen er nog steeds geen vertegenwoordigende organen waren ingesteld), met de Heer Drechsel op de proppen, als eerste man voor een toekomstig definitief bestuur".

In augustus herhaalden ze dat met de Heren Wiegiersma en Hessel, Toen echter was er een ondernemingsraad in oprichting, die zich in eerste instantie heel kwaad maakte. In een tweede vergadering, een maand later, bleken echter alleen de vertegenwoordigers van Dennendal en in mindere mate de Van de Hoevekliniek, werkelijk tegen. De andere afdelingen legden zich neer bij een compromis: niet voor vier, maar

voor twee jaar benoemen en op voorwaarde dat zoiets nooit weer zou gebeuren. Het interimbestuur was dus op eigen houtje bezig geweest een definitief bestuur in elkaar te draaien.

Niet alleen volstrekt buiten de juiste procedure om, maar ook met kandidaten die wellicht en ook dat zal nog blijken in hun kraam te pas kwamen, maar voor anderen op zijn zachtst gezegd omstreden kunnen worden genoemd.

maagdenhuisaffaire

Want, vervolgt Van der Lek: "Het is wel nuttig ons even te realiseren dat prof. Wiegiersma naast de Heer Drechsel een van de mannen van de "harde lijn" in de "Maagdenhuisaffaire" (demokratisering binnen de universiteit van Amsterdam) was geweest.

Je kunt je toch moeilijk voorstellen, dat zo'n combinatie de meest gunstige is om een inrichting te gaan bestuderen vol sluimerende conflicten, nu juist over het punt democratisering en allerlei weerbarstige nieuwlichterij."

Maar ondertussen is Drechsel allang benoemd en worden ook de twee andere aangesteld. Voor Dennendal is dit onaanvaardbaar.

Het betekent in zekere mate een bedreiging van hun werkwijze.

De eigenhandige, eigengereide wijze, waarop de benoemingen door het bestuur tot stand zijn gebracht, doet voor hen de deur dicht.

Zij zeggen het vertrouwen in het bestuur op. Daarmee begint het conflict eigenlijk.

Aan de benoeming van Drechsel is niets meer te doen, dat is geheel buiten iedereen om gebeurt.

Op de loyaliteit van de door o.a. ook Drechsel aangezochte nieuwe bestuursleden Wiegiersma en Hessel echter, heeft het bestuur zich enigszins verkeken.

Toen zij hun benoeming aanvaardden, was de stemming al zo, dat zij door het bestuur voor de keuze gezet werden, al of niet mee te werken aan de inperking van het conflict met Dennendal en de ontwikkelingen op Dennendal en het beëindigen van het regime van Muller.

Toen een poging van Hessel ideeën in te brengen in de geest van de demokratiseringsvoorstellen van de WA-raad op de weigering van Drechsel stuk liep en Wiegiersma niet in wilde gaan op een voorstel alleen te worden benoemd,

hebben zij tenslotte allebei verkozen niet aan de strategie van het bestuur mee te werken.

Hessel en Wiegersma stapten op, Drechsel bleef. Hij zat er al tot over zijn oren in.

Het oorspronkelijke konflikt met het bestuur en Dennendal, n.l. over die benoemingen, was daarmee van de baan. De dennendallers verklaarden zich verheugd te zijn, omdat zij meenden dat daardoor de weg vrij kwam voor de uitvoering van het rapport van de externe leden van de WA-raad waarin suggesties gedaan zijn voor een meer democratische bestuursstructuur. De WA-raad zou nu aan de gang kunnen gaan volgens dit rapport het vacuum op te vullen.

Dat gebeurde echter niet.

Er was, blijkt, al veel meer op gang, wat een normale gang van zaken zou verhinderen.

bouwplannen

Naast haar eigenaardige optreden inzake het benoemen van nieuwe bestuursleden, dat meerdere groepen dan alleen Dennendal binnen de WA-Stichting verontrustte, was het interimbestuur ook op haar eigen manier bezig geweest met de bouwplannen. Op een manier, die met name voor Dennendal, waar bouwen het meest noodzakelijk is, nogal grievend was.

Voor de nieuwbouw had het bestuur zich gewend tot de projekt-ontwikkelaar Bofinex BV.

Een dochtermaatschappij van de Steenkolen Handelsvereniging, (SHV), waarvan de Heer Veldkamp commissaris is. Het mag flauw lijken dit soort persoonlijke bindingen van bestuursleden steeds aan te vallen. Binnen het geheel van wat er zich dikwijls op bestuurlijk nivo afspeelt zijn dergelijke bindingen niet langer toevallig, maar karakteristiek voor wat er gebeurt.

Bij dit bouwbedrijf hebben de mensen van Dennendal anderhalf jaar lang tevergeefs geprobeerd begrip te wekken voor hun ideeën over wonen en leven met de pupillen. (verdunding).

Toen het duidelijk werd dat dit absoluut niet lukken wilde, hebben zij zelf een bouwteam samengesteld uit mensen, die daarvoor wel begrip hadden en tevens eveneens terzake kundig.

Aan het bestuur werd verzocht dit bouwteam de kans te geven verdere plannen

met Bonifex uit te werken.

Bonifex was inmiddels zelf al aan de slag op een wijze, die de goedkeuring van het bestuur had.

Het bestuur ging dus niet op het verzoek van Dennendal in, ondanks een uitgewerkt en plausibel rapport van die kant.

In een later gesprek verklaart het bestuur nog eens in principe achter de verdunningsideeën te staan, maar dat de plannen toch door Bonifex moeten worden uitgevoerd.

Bonifex had hen toen al anderhalf jaar lang duidelijk gemaakt, dat zij dat nu juist niet kon, en niet wilde.

Het bestuur kon een dergelijk compromis daarom zonder gevaar voorstellen.

Het zou toch niet gebeuren.

Opgeteld bij de crisis rond het bestuur zelf, was ook dit voor de Dennendallers reden te menen met dit bestuur niet langer te kunnen samenwerken en het konflikt in de openbaarheid te brengen.

het bestuur regelt het ontslag van carel muller

Het meest frappante, dat weliswaar met medeweten van enkelingen gebeurt, maar zich verder aan oog en oor van de meest betrokkenen onttrekt, is de detectiveachtige wijze, waarop het ontslag van Muller door het bestuur sinds eind nov. '73 is voorbereid.

Als de strijd al in de publiciteit is losgebarsten, worden de vermoedens bewaarheid, dat het bestuur, dat al het kwaad gepersonifieerd ziet in Muller, uit is op diens hoofd, om zodende een einde te maken aan al het vernieuwingsgedoe, dat nu maar eens afgelopen moet zijn. Min of meer door toeval lekt uit dat de ontslagmachinerie, waarvoor de autoritaire manipulatieve capaciteiten van Drechsel zeer bruikbaar waren, toen al in werking werd gesteld.

Het bestuur kon daarvoor een geschil en later splitsing in de staf van Dennendal aanwenden. Een konflikt tussen in eerste instantie het stafd lid van Nek en vijf anderen, die zich in een later stadium bij hem zullen aansluiten, moet de grond voor ontslag leveren.

Hoe dit alles in zijn werk is gegaan, ook de wijze waarop de ouders van de pupillen daarin door het bestuur betrokken

zijn, is in Vrij Nederland uit de doeken gedaan.

Het volkomen bizarre en groteske karakter van deze poging Muller uit het veld te ruimen, geeft aanleiding genoeg een gedeelte van dat artikel aan te halen.

Wat er gedaan en gezegd wordt is tekenend voor de mentaliteit en het niveau van dit bestuur, dat voor mensen die afwijken van haar meningen en praktijken uitsluitend de medelijdende minachting heeft, die sommigen onder ons ook voor gekken hebben.

! De bewijzen zijn te vinden op vele, vele uren bandmateriaal uit de archieven van het bestuur van de WA Stichting.

Het is de gewoonte van dit bestuur om, ieder gesprek, dat in de bestuurskamer gevoerd wordt op de band op te nemen.

De banden laten zien, hoe het bestuur het konflikt Dennendal, lang voor het naar buiten kwam, al bezig was voor te bereiden.

De citaten zijn zo letterlijk mogelijk overgenomen.

de band van 20 november: het verraad

Dit gesprek vond plaats op 20 november 1973, anderhalve maand voordat het konflikt tussen Van Nek en Dennendal-direkteur Carel Muller openlijk losbarstte.

'Ik kan U wel zeggen, dat wij volkomen achter U staan', zegt bestuurder Hessing op die dag reeds tegen van Nek.

Van Nek zelf brengt het gesprek op Dennendal:

'Ik kan het niet meer opbrengen om me dag en nacht te pletter te werken en dan ook nog in elke stafvergadering op het matje geroepen te worden en uitgescholden te worden van : onnozele hals etc. etc.

Hessing spoort Van Nek aan verdere informaties te verstrekken: 'Dit is nou het soort gesprek.....in zo'n gesprek leer je meer dan wanneer je uren lang vergadert.

Toen we hier pas kwamen, toen kregen we van deskundige zijde te horen, dat er een infantiele volgzaamheid was tussen de medewerkers van Muller en Muller zelf. Langzaamerhand hebben we begrepen

dat die volgzaamheid niet meer zo hecht is als ons aanvankelijk voorkwam(.....) Daarnaast is een belangrijk aspekt, waar U ook mee te maken heeft: hoe is de verhouding met de oudercommissie, met de ouders?'

Van Nek begint iets te vermoeden: 'Hoe dat in Dennendal ligt? Ik moet zeggen ik realiseer me dat ik ontzettend gevaarlijk bezig ben'.

Hessing: 'Ieder woord van wat U zegt blijft binnen deze kamer.'

Van Nek: Wat de ouders betreft, ik zie ouders als erg belangrijk, Maar in Dennendal in de staf, ach, spelen ouders eigenlijk geen rol. Ze zijn vaak ontzaglijk makkelijk te manipuleren.'

Ook de groepsleiders de mensen, die de dagelijkse zorg voor de zwakzinnigen hebben, gaan over de toon: 'Dan heb je eindelijk fatsoenlijke mensen, opgeleid in een lekker autoritaire inrichting en dan worden die ook weer helemaal opgepept en die beginnen ook weer aan alles te pulken.'

Van Nek en het bestuur worden het er steeds meer over eens dat het gezag van Muller uitgehold moet worden.

Alleen, ze denken verschillend over de wijze waarop.

Van Nek plijst voor autonomie van zijn en van ieder paviljoen. Muller houdt dan alleen een voorzitterspositie over.

Van Nek: 'Daar kan geen Dennendaller tegengaan, want dat zijn de eigen woorden van Dennendal (.....)

Dan is Muller niet meer de spin die in zijn kantoortje zit en volgelingen ontbiedt. En dan heb je van niemand meer last, van een direkteur die, vanuit zijn kantoortje orders uitdeelt.'

Drechsel: 'Langs U heen. Langs U heen toch.'

Van Nek: 'Ik wil dat Muller zich da ook verdiept in het werk, waar hij verdomme voor aangenomen is, namelijk direkteur van een zwakzinnigeninrichting zijn en niet de man die probeert op alle mogelijke manieren de krantekoppen te halen en zich verder niet bekommert om de doelstellingen van het geheel.'

Maar Van Nek's denkbeelden over complete decentralisatie van het gezag, slaan niet aan bij het bestuur.

Drechsel c. s. willen nu juist, dat Dennendal eindelijk eens een echte, normale directeur krijgt.

Het bestuur schuift van Nek's denkbeelden tactvol terzijde.

Inmiddels weten de bestuurders wel exact, wat voor man ze voor zich hebben: iemand, die ze als informatiebron, als wig in Dennendal en als toetssteen voor hun eigen plannen uitnemend kunnen gebruiken.

Drechsel: 'De directeur heeft nu nog een lijn naar het paviljoen toe. Die lijn, als die echt gaat doorsnijden, ja, dan moet er al wataan de hand zijn. Dan moeten we daar dus eerst gekonstrueerd hebben dat daareh..... Maar dan kan je misschien beter onder ogen zien, of die directeur zijn functie wel goed vervult, als dit soort conflicten kunnen plaatsvinden.

(De vraag is) of hij kan blijven.

Maar wat is Uw alternatief?', vraagt Drechsel vervolgens aan van Nek.

'Uw alternatief, antwoordt

Drechsel zelf, is dan in feite, U komt er alleen uit, als U de band écht doorhakt.....'

Hessing: 'Precies'.

Drechsel: 'tussen, zeg maar.....'

Hessing: '.....Muller.....'

Drechsel: '.... en U'.

Hessing: 'Dat is precies datgene wat ik gesuggereerd heb. Ik ben misschien wat wiskundig aangelegd: het is een eenvoudige formule. Dat is: je trapt Muller eruit.'

En mijn tweede vraag zou dan zijn:

'Wat heeft hij nog aan staf achter zich?'

Krijg je dan een bezetting van god weet wat, of valt dat nogal mee?'

Van Nek: 'Nou ik kan U vertellen, om Uw betoog te onderbreken, dat het laatste half jaar erg veel mensen in Dennendal geweest zijn, die steeds dachten: zou Muller er nu eindelijk uitgetrapt worden.

(En dan gebeurde het) weer niet.

En op het moment dat Muller met een aantal stafleden iets schreef over de ernstige besluiteloosheid van het bestuur, toen werd er op diverse plaatsen ge-gniffeld: inderdaad, ze maken het steeds

bonter en het bestuur doet maar niets terug.'

Hessing: 'Precies. In de gegeven omstandigheden accepteer ik dat verwijt. Als wij onze zin gedaan hadden, dan had Muller al op de keien gestaan.

Maar we vreesden, gezien de publiciteit en gezien de filosofie die hij naar buiten verkoopt, vreesden wij ernstige moeilijkheden.'

Hessing stelt dan voor de afdeling van Van Nek bij een nog te creëren afdeling kinderpsychiatrie elders in de W.A. Stichting onder te brengen: 'Zo gauw U onder de directie van Muller uit bent, met alle respect voor de moderne, democratische ideeën, krijg je toch nog ergens een baas boven je, ik hoop bij god niet dat dat erg is in de moderne tijd. U komt dan onder de directie van Poslasky.'

Drechsel, zonder twijfel zinspelend op het feit, dat juist poslasky Mullers erfvijand uit het conflict van '71 is: 'Ik hoor het gehuil van Muller al.'

Hessing's plan vindt geen warm onthaal, Van Nek past hiervoor, zeggend dat met zo'n overplaatsing de zwakzinnige kinderen niet gediend zijn. Ook Drechsel ziet in, dat dit plan strijdig is met de meest elementaire inzichten omtrent het verschil tussen psychiatrische patienten en zwakzinnige kinderen.

Hessing: 'Dan moeten we dus een konstruktie bedenken, dat U onder de directie van Muller uitkomt. U als adviseur? Daarmee bent U er waarschijnlijk niet.'

Van Nek: 'U kent toch wel het verhaal van die adviseurs in Vietnam die al jaren lang meevochten, terwijl de kranten nog schreven over de adviseurs'.

Drechsel: 'Ik moet zeggen, als je dus alles overziet, ervan uitgaande dat U noch wij als het ware elkaar willen gaan verlaten; dat wij het dus bijzonder ongelukkig zouden vinden als ene mijnheer Van Nek de stichting ging verlaten (.....) Is het dan toch niet het meest gewenste dat U ons even tijd laat dit gesprek te verwerken.

Het is een gesprek van jewelste geweest, dat we even goed moeten doordenken

in zijn consequentie (...)

Als het zou mislukken, kunt U altijd nog zeggen: 'nou dan ga ik weg.'

Van Nek, die elders net een geslaagde sollicitatie achter de rug heeft: 'Nou nee, kijk. Ik ben natuurlijk wel een zakenman. Ik kan U laten weten, ik kan over een half jaar opstappen en ook uiteindelijk over anderhalf jaar.'

Drechsel: 'Nou kijk eens aan. Dat is buitengewoon belangrijk (...) Want dat wat U eigenlijk van ons gevraagd hebt, is een organisatie te maken van Dennendal, die erop het ogenblik helemaal niet is en wat het werk zal zijn naar schatting van een jaar.

Ik schat, dat het een jaar zal duren, respectievelijk, als blijkt dat wij daar geen medewerking voor krijgen, wij (binnen dat jaar) onze maatregelen genomen hebben.'

informaties

Het bestuur heeft Van Nek's vertrouwen nu helemaal gewonnen. Van Nek geeft steeds gedetailleerder informatie.

Hij zegt, dat er andere stafleden zijn, die net als hij op het punt staan, ermee te kappen. Hij noemt namen.

'Dat zijn mensen, die nou de laatste weken echt lopen van: ik wou haast dat ik een keer mijn been brak, want dan kan ik er legaal eens even tussenuit. De kans is groot (.....) dat deze labiele toestand nog langer duurt, deze groep mensen überhaupt opstapt. En dan blijf je alleen nog over met een Dennendal, dat in alle opzichten beantwoordt aan het beeld, dat destijds geschetst is in het rapport Speyer. Want de hoera-stemming van wie-doet-ons-nog-wat heeft natuurlijk zijn gevolgen gehad.

Als je niet gepakt wordt als druggebruiker groepssex enzovoort, enzovoort, dan kun je (....) een tweede keer zeggen: we kunnen onze gang gaan. Dat is een risico en dat is inderdaad gevaarlijk voor de pupillen (....)

En je krijgt geen groepsleiders meer. Ik heb de laatste tijd diverse sollicitanten afgewezen, omdat ze te goed waren.

Hessing: 'Er is nu een bemiddelingspoging aan de gang' (n.l. om Dennendal en de nieuwe kandidaten van het W.A.-

bestuur met elkaar te verzoenen.)

'Denkbaar is, dat die bemiddelingspoging, dat die gewoon geen fluit uithaalt.

Dan wil ik toch wel eens zien hoelang we Muller handhaven.'

Van Nek: 'Er zijn mensen in Dennendal die erop zitten te wachten.'

Hessing: 'Jawel, maar dan moet ik aan alle kanten rugdekking hebben.'

Middelhuis: 'We zijn te lang in het defensief gebleven.'

organisatiestructuur

Drechsel is van het drietal de werkelijke bestuurder.

Hij dringt erop aan, langs de omweg van een nieuwe organisatiestructuur Mullers positie onmogelijk te maken.

Het gesprek nadert zijn einde.

Van Nek realiseert zich, dat hij zéér ver gegaan is en dat er geen terug is.

Hij zegt opeens:

'Ik heb in mijn hart nog steeds een beetje het gevoel, dat ik in deze bespreking toch een soort verradersfiguur (ben)....'

Drechsel: 'O, nee'.

Van Nek: 'Ja maar ik wel'.

Drechsel: 'Ja, ja.'

Van Nek: 'Het strookt helemaal niet met mijn karakter om zonder te zeggen waar ik naar toe ga, mijn werk te verlaten. En terug te komen en te doen alsof ik ouders ging bezoeken.

Dat op zichzelf al, het gevoel dat ik een soort loyaliteit heb gehad, altijd naar de mensen toe met wie ik hoe dan ook heb samengewerkt.

Het zit me allemaal niet lekker.'

Hessing: 'Ik kan U wel zeggen, ik spreek voor mijn persoon, dat wij uit Uw uitzetting en uit wat ik al eerder wist van Dennendal, dat ik volkomen achter U sta.'

Middelhuis: 'Zeker, daar ben ik het volkomen mee eens.'

Hessing: 'Gewoon achter U sta.'

Ik maak me sterk, dat er straks een figuur te construeren is waarbij iedereen zegt: dat bestuur heeft nu alles geprobeerd en de W.A.raad heeft het geprobeerd en het lukt niet, dan moet die directeur weg.'

Dat is de konklusie, waarmee de Heren afscheid van elkaar nemen.

Hessing: 'Mijnheer Muller, hartelijk bedankt.'

Een secretaresse, zachtjes: 'Van Nek, het is Van Nek.'

Hessing: bulderende lach: 'Nou ja.'

Van Nek: 'Heren tot ziens.'

Zo wordt er bij "een van de oudste en grootste stichtingen van ons land" (Drechsel) bestuurd: medewerkers worden betrokken bij een complot tegen hun eigen directeur,

Deze stijl van besturen, zoals later zal blijken door Dr. G.J.M. Veldkamp bij de W.A.Stichting geïntroduceerd, is door Drechsel met buitengewoon talent verder gepraktiseerd. Het is zelfs zover gekomen dat hij zijn medebestuurders en het bestuurssekretariaat, achter hun rug om opererend, voor voldongen feiten gesteld heeft, waar zijn medebestuurders alleen geen ruchtbaarheid aan hebben gegeven om althans naar buiten toe de schijn van eenheid te bewaren.

Een voorbeeld: Drechsel wilde, op precies dezelfde wijze waarop hij via van Nek de staf probeerde los te weken van Muller, via de Heer Rohof, voorzitter van de Oudercommissie, de ouders aan zijn kant krijgen. Op een gegeven moment gebod hij Rohof zelfs, de stukken van de commissie niet meer aan het bestuur, maar aan hem persoonlijk te adresseren.

de band van 27 december: de kongsie

De wijze, waarop, de oudervertegenwoordigers- ook al weer lang voordat het konflikt op Dennendal naar buiten kwam- tegen Muller en zijn staf werden gemobiliseerd, valt goed te demonstrenen aan het verslag van een besloten bespreking op 27 december 1973, tussen het bestuur en een delegatie van ouders, o.a. de Heer Rohof.

Het allerinteressantste onderdeel van deze bespreking vormde zonder twijfel de zeer uitvoerige toespraak, die dr. Veldkamp vier dagen vóór zijn vertrek bij de W.A. Stichting, heeft gehouden. Veldkamp's afscheidsspeech min of meer.

'Muller', zo hield Veldkamp zijn gehoor voor, 'is een visionair man; ik weet niet wat ik van zijn karakter vind, daar wens

ik ook niets over te zeggen, hij heeft een goede methodiek, geloof ik en een goede filosofie van hoe pupillen behandeld moeten worden, maar daarenboven heeft hij een visie op hoe de maatschappij zou moeten zijn.....'

En kele ouders: 'Ja, ja, ja, jazeke.'

Veldkamp: '...op zichzelf een heel interessante en goede visie (ontstemd gemompel van het gehoor), alleen: of we die maatschappij ooit krijgen, weet ik niet.

Maar als we hem zullen krijgen, dan zal er nog wel een hele tijd overheengaan. (Instemming.)

En alles wat hij doet, herleidt hij allemaal naar die, ja, visie.

Nou, zeg ik, doe experimenten in de richting van je visie, maar hij heeft een vast denkpatroon, en daar komt hij nooit vanaf.

Alles wat je met Muller zult doen, lukt als je Muller zijn zin geeft, niet alleen in zijn methodiek, maar ook in zijn maatschappijvisie.

Muller wil niet weg bij de W.A.Stichting, die wil het lastige kind blijven....'

Ouders: 'precies, juist ja.'

Veldkamp: '...het lastigste en jongste kind in de familie. En dat scheidt grote problemen. Mijn persoonlijke mening is, dat het bestuur, als wij eenmaal weg zijn, onwils zou doen om Muller te ontslaan. Ik geloof, dat dat onwils zou zijn. Dat lost het probleem niet op.

We hebben ook wel eens gedacht aan verzelfstandiging van Dennendal, we hebben daar wel eens over gedacht (...)

Maar, maar.... Als het nou alleen gaat over zwakzinnigenzorg, dan hebben we daar geen probleem aan, maar als het gaat om maatschappijhervorming op de W.A.Hoeve, dan zitten we met Dennendal op de hoeve met een levensgroot probleem.

Aan de andere kant is Muller. Stel dat je morgen Muller zou ontslaan, stel over één maand, of over twee maanden.

Ik ben ervan overtuigd, dat je er een politieke rel van krijgt van heb je nou daar.

Er komen akties, kamervragen, adressen bezettingen, zo gaat het. Hoelang kunnen ze dat uitzingen?

Ik weet het niet tegenwoordig.

We hebben een Enka-bezetting gehad, we

hebben andere dingen gehad.

Ik weet niet, of dat nou in het belang van de pupillen is.

Kijk, als onder leiding van een onafhankelijk buitenstaander rationeel op tafel komt, waar de ouders, de ondernemingsraad en de WA-raad bij betrokken zijn, van ja, zo kán het niet langer, dán komen we in een heel ander stadium. Maar nu niet.'

Deze lijn van Veldkamp naar een uitgebreide kongsie tegen Muller, die het mogelijk moet maken hem met voldoende rugdekking buiten de deur te werken, neemt Drechsel even later in het gesprek over.

Hij zegt: 'Wij komen er niet uit, door als interimbestuur op dit moment een beslissing te nemen, dat wij Carel Muller moeten schorsen, nog erger, Carel Muller ontslaan, al liggen er op zichzelf feiten, die, als ze je in een andere omgeving, noem het een meer normale omgeving, tegen zou komen, dan was er geen twijfel mogelijk, dat er maar een oplossing was, maar dan ook onmiddellijk optreden, ontslaan.

Onmiddellijk.

Iemand, die als directeur van een instantie van enige importantie schrijft, dat de benoemende instantie de brutaliteit heeft gehad, om die en die mijnheer of mijnheren te benoemen, dan zeg ik, dat is gewoonweg geen rekening houden met de allereerste beginselen van directeur zijn, die man hoort natuurlijk ontslagen te worden. Maar dat eist een andere omgeving. Niet hier.

Laten we wel zijn, U en wij, allemaal hebben wij haar laten voortbestaan.

Wij hebben hem laten voortbestaan.

U heeft hem laten voortbestaan, doordat U niet eenstemmig langs gekomen bent en gezegd heeft: verdikkeme, dit kán geen dag langer en wij eisen van U ingrijpen.

Als dát gebeurd was, dan had U hier tegenover U mensen gevonden, die alleen maar de plicht hadden gehad om het op te pakken en die aan U dan respons hadden moeten geven.

Mijn: conclusie: Er is naar mijn vaste overtuiging en nu spreek ik als iemand die voor de bittere ernst staat in het belang van Uw kinderen enkele standaarden te handhaven, eigenlijk maar een oplossing: Wij moeten geen dualistische gesprekken meer aangaan met ene mijn-

heer Muller.

Ik zal U eerlijk zeggen, dat ik, als bestuurder, nog slechts contact zal hebben met Muller, met Dennendal, in het bijzijn van anderen, in de eerste plaats in Uw bijzijn, in het bijzijn van één of meer vertegenwoordigers van de ondernemingsraad, de WA-raad, de ouders (.....)

Zijn helemaal beleven van onafhankelijkheid op alle niveau's op Dennendal, dat is het soort van principiële vraagstukken, dat in een organisatie, als die organisatie tenminste één geheel wil zijn, op een min of meer eenssss....., het hoeft niet helemaal eensluidend te zijn, maar wel op een bepaalde wijze in overeenstemming met opvattingen van het geheel over wat er nou moeten gebeuren. Het gaat toch niet aan, dat je in één onderdeel van een totale stichting toestanden laat bestaan, die eenvoudig niet kunnen bestaan, verantwoordelijkheidsverhoudingen die niet kunnen bestaan. Daarom dacht ik, dat een oplossing slechts mogelijk is als we in verband steeds met anderen erbij dit vraagstuk attakeren.

Zodat het duidelijk is, dat wanneer er sprake is van communicatieverbeteringen dat U, het GTP, wij, noem maar op, iedereen, tot en met de inspecteur toe, zeg ik wel eens, dat wij allemaal meemaken dat wij kunnen constateren allemaal, wáár dat precies gebeurt en door wie; en we allemaal kunnen constateren, dat hier geen verschil van mening over is; dán pas kan gesteld worden, we eisen van een bepaalde mijnheer, die in dienst is bij een bepaalde organisatie en daarvoor betaald wordt en een reglement dienstvoorwaarden heeft, eisen wij loyaliteit en als dat dan nóg niet gebeurt, dán pas kunnen we hem.....'

Deze onverholen oproep aan de ouders tot rugdekking vindt gehoor. Dezelfde ouders wie in interne bijeenkomsten van het bestuur 'gebrek aan ruggegraat' (Snoey), of 'te grote emotionaliteit' (Rohof) wordt verweten, bieden aan het einde, het bestuur hun steun en loyaliteit aan.

En inderdaad, wanneer het konflikt met van Nek en de andere vijf stafleden een climax bereikt, is er voor het bestuur voldoende reden om Muller te ontslaan. Zo gebeurt het ook.

Het betekent niet alleen het einde van Muller, maar tevens het morele einde van dit bestuur.

Haar uitgesproken vrees, dat op deze stap aktie zal volgen wordt bewaarheid als de direktieket door een groep Dennendallers wordt bezet.

Met botte maatregelen probeert nu het bestuur, dat inmiddels demissionair is; het gezag voor haar eventuele opvolgers te handhaven, de bouwplannen voor Bonifex en andere belanghebbende te behouden en de stichting verder te behoeden voor invloeden zoals die van Dennendal uitgaan.

Zij laat de Zeister politie opdraven om het terrein van bezetters te zuiveren. Zowel staatssekretaris Hendriks als burgemeester van Tuyl van Utrecht waren tevoren van dit politie-optreden op de hoogte, zonder enige reden te zien om het te voorkomen.

De volgende stap is het ontslag van nog eens zeven stafleden van Dennendal, alsof daarmee hun "filosofie" en visie van de aardbodem zullen verdwijnen.

Hoe blind zijn bestuurders, dat zij denken op deze manier het belang van een groot aantal pupillen te dienen?

Dat zij menen met geweld ontwikkelingen tegen te kunnen en te mogen houden, die erop gericht zijn mensen zelf over hun eigen bestaan en de vormgeving daarvan te laten beslissen.

De macht, die hun doet denken dat zij een grote groep hun ongewenste beslissingen kunnen opdringen?

Omdat macht inderdaad corrumpert en het corrupte gezag dat er van uit gaat nou eenmaal gehandhaafd moet worden.

Gaat het hen eigenlijk wel om die zwakzinnigen, of om iets heel anders?

De Heer Drechsel lijkt wat onthand als hij zegt op een van de genoemde banden:

"Als ik had ~~aan~~gevoeld, dat men mij niet luste, dan was ik hier alsjeblijft niet ingestapt..... Ik ben gevraagd, ik wist wel van een of andere mijnheer Muller, ik dacht, dat is een heel klein groepje in dat geheel."

Zo lijkt het erop, dat het het bestuur wat uit de hand is gelopen tegen hun eigen zin, omdat ze niet zo goed op de hoogte waren.

Maar direkt daarop vervolgt hij:

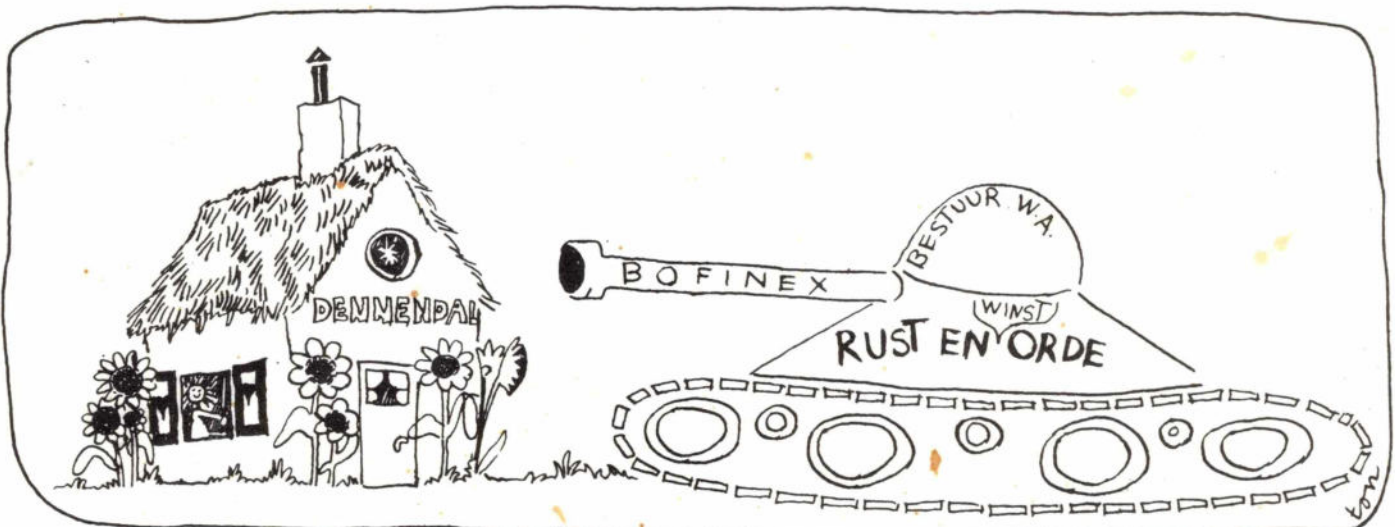
"Ik dacht, het is een hele grote belangrijke stichting met hele grote belangrijke ziekenhuizen, die staat voor nieuwbouwproblemen, daar kan ik wat in bijdragen; mijn bijdrage in deze stichting ligt niet eens zozeer in dit soort geharrewar, mijn bijdrage ligt in het beoordelen van economische situaties."

En dan slaat hij de spijker op zijn kop, want het gaat niet om het geharrewar rond zwakzinnigen, maar om het veiligstellen van die economische belangen bij al die grote belangrijke stichtingen.

Maatschappelijke en politieke emancipatie druist in tegen de orde die de belangen van de bazen beschermt. De bazen van de W.A.Stichting waren ook de bazen van een bouwonderneming, de universiteit van Amsterdam en een vakcentrale.

Dat is niet toevallig.

Niet omdat door hen doelbewust wordt samengezweerd, wél omdat we in een samenleving leven, die in verschillende

sociaal-ekonomische klassen is in te delen en die de heersende klasse dwingt om haar macht en belangen te beschermen, door die samenleving tot in al haar gelederen te kontroleren.

Ook daarom is het bestuurskonflikt op Dennendal een maatschappelijk en politiek konflikt, voorbeeldig voor de emancipatie van een samenleving in haar geheel.

chronologie

Het verdere verloop van de strijd, die na het ontslag ontbrandde, is in de pers uitvoerig beschreven. Hieronder volgt in het kort een chronologische weergave van de gebeurtenissen:

19 jan.: Staatssekretaris Hendriks doet in het T.V.-programma brandpunt een bemiddelingsvoorstel. De gebeurtenissen zouden moeten worden teruggedraaid tot vóór het ontslag van Muller.

Muller terug en van Nek terug.

Dit voorstel was hem min of meer ingefluisterd door Dennendal en de Werkgroep Dennendal bestuur. *

21 jan. Medewerkers, staf en werkgroep bestuur van Dennendal spreken hun verbazing uit, dat de voorstellen nog niet zijn gerealiseerd. Zij stellen een ultimatum waarin geeist wordt, de voorstellen vóór bepaalde tijd uit te voeren. Op aandringen van de PvdA wordt het ultimatum verlengd. GS en BenW wilden eerst allerlei groepen raadplegen, alvorens het advies van Hendriks op te volgen.

24 jan. Gedeputeerde Staten en BenW van Utrecht verwerpen het advies van Hendriks. Zij steunen daarmee het bestuur, zes stafleden van Dennendal, waaronder van Nek en de door het bestuur bewerkte officiële oude instanties 6

* Al voordat het konflikt in alle hevigheid losbarste, heeft men op Dennendal een onafhankelijke groep van buitenstaanders gevormd, die adviserend werk zouden moeten doen inzake bestuurs- en structuurzaken.

Lid van deze externe groep werden: Prof. de Graaf, Prof. Hulsman, Bram Peper, Kay Okma en Piet Reckman. Zij formuleerde de volgende doelstelling voor de groep:

- Het verkrijgen van een democratische structuur voor de WA-Stichting.
- Terugschroeven van beslissingen die (onder het interimbestuur) niet overeenkomstig zijn met het eerste
- Verkrijgen van institutionele bescherming van het eigen karakter van de deelgebieden.
- Bescherming van de doeleinden van Dennendal.

t.o.v. de groep ouders die de verdunners steunen een grote minderheid), die zich eveneens tegen het bemiddelingsvoorstel hebben verklaard.

25 jan. De voorlopige symbolische proclamatie van Nieuw Dennendal nadat een onderzoekje heeft opgeleverd, dat 155 van de 210 personeelsleden zich achter het voortbestaan van Dennendal zoals het zich ontwikkelde, schaart.

Muller wordt gekozen als directeur, de werkgroep bestuur fungeert voorlopig als bestuur.

Met deze stap wordt de noodzaak van meer autonome bewegingsvrijheid van de verschillende afdelingen benadrukt.

28 jan. Het bestuur van de Stichting wordt door GS en BenW uitgebreid met wethouder Brandsen en gedeputeerde Hooft Graafland. Met name Brandsen lijkt aanvankelijk geneigd te zijn een opening te maken naar Nieuw Dennendal.

29 jan. Het bestuur verwerpt een voorstel ter bemiddeling van de werkgroep bestuur Nieuw Dennendal, dat de instemming van Brandsen had. Het voorstel hield in het ontslag van Muller ongedaan te maken en om te zetten in een schorsing voor onbepaalde tijd.

2 febr. Het bestuur ontslaat zeven stafleden van Nieuw Dennendal.

Zij weigerde loyaliteitsverklaringen aan het bestuur af te leggen.

5 febr. De ABVA waarvan de meeste Dennendallers in allerijl lid geworden zijn, tracht met steun van de staatssekretaris te bemiddelen en het ontslag van de zeven ongedaan te maken. Het bestuur verwerpt het voorstel van de bond.

8 febr. Het bestuur besluit drie paviljoens te sluiten, omdat het personeel met de ontslagen stafleden blijft samenwerken en niet met de nog in dienst zijnde stafleden, die zich achter Van Nek hebben geschaard

10 febr. Een vande meest spannende en ook tragische hoogtepunten van het konflikt. Op grond van een rapport, dat er gedeeltelijk niet bleek te zijn en bovendien van de inspekteur, die al in geen maanden meer op Dennendal is geweest en waarvan ook verder niemand in inhoud mocht weten, neemt staatssekretaris Hendriks het besluit van het bestuur over om de drie paviljoens inderdaad te ontruimen.

Door de Dennendallers, een grote groep ouders en enkele vertegenwoordigers van

progressieve partijen wordt dit opgevat als bedreiging met deportaties, die de belangen van pupillen met voeten treedt. Later zal Hendriks toegeven, dat zijn besluit min of meer ongefundeerd was geweest, nadat hij het met minister Vorrink en de werkgroep bestuur hierover aan de stok heeft gehad.

18 f ebr. Van het W.A.Huis uit Utrecht zegt nagenoeg het gehele personeel het vertrouwen op in het stichtingsbestuur, nadat d.m.v. een handtekeningaktie meer dan 100 medewerkers van de Hoeve buiten Dennendal dit eerder al hadden gedaan.

15 febr. Installatie door Hendriks van een commissie ter bemiddeling aangevoerd door prof. Langemeijer. Taakstelling: In de eerste plaats het regelen van de deportaties. Op de 2e plaats "nagaan op welke wijze structuren tot stand kunnen worden gebracht en voorwaarden kunnen worden geschapen om de vernieuwingsgedachte te behouden."

In Utrecht wordt door sympathisanten van Nieuw Dennendal het bestuursburo bezet en later door de politie ontruimd.

De bezetters nemen uit de bestuurskamer de banden van de bestuursvergaderingen mee.

Na een kort geding wordt het de zeven stafleden verboden, zich op het terrein van de stichting te vertonen. Even buiten het terrein gaan zij het buitencentrum van Nieuw Dennendal bemannen.

22 febr. De arts Gay Balmaz wordt door de commissie Langemeijer tijdelijk belast met de verantwoordelijkheid voor Dennendal. De deportatie is daarmee althans voorlopig van de baan.

26 maart De commissie Langemeijer heeft intussen ruimschoots de tijd gehad met alle partijen te overleggen en komt met een voorstel waarover iedereen min of meer optimistisch kan zijn. Het voorstel houdt in, dat de zeven ontslagen stafleden opnieuw in dienst worden genomen, dat een tijdelijke directeur op Dennendal wordt aangesteld, zodat eventueel in een later stadium de mogelijkheid voor de terugkomst van Karel Muller open blijft. Daarnaast de benoeming van een commissie die tijdelijk het bestuur van Dennendal op zich neemt.

28 maart De stafleden die zich aan de zijde van het bestuur hadden geschaard, voordat Muller ontslagen was, keren zich tegen dit voorstel.

Ondanks het feit dat alle partijen bijeen waren geweest om het voorstel te bespreken, en hadden afgesproken pas op 8 april weer bijeen te komen om definitief ja of nee te zeggen.

3 april Ook het bestuur en een kleine groep ouders hebben zich tegen het plan van de commissie Langemeijer verklaard, ondanks de afspraak. Ook tegen de afspraak en in komt de commissie nu met een interimadvies aan de staatssecretaris, dat geheel het tegenovergestelde is van wat het oorspronkelijke voorstel: Dennendal moet opgebouwd worden door de zes gezagsgetrouwe stafleden, onder een nieuwe directeur. Voorbarige publikatie van dit advies brengt de staatssecretaris opnieuw in konflikt met zijn minister. De werkgroep nieuw Dennendal bestuur reageert met haar twijfel uit te spreken over de legaliteit van het restant-bestuur en een oproep aan alle politieke verantwoordelijken in de regering, in de provincie en de gemeente om een eind te maken aan deze schijnlegaliteit, waaraan de gehele vernieuwing van de gezondheidszorg wordt opgeofferd. Ook de groepsleiders van Nieuw-Dennendal reageren met een open brief, waarin het aftreden van het bestuursbestuur de terugkeer van Muller en de zeven stafleden, de waarborg voor continuering van hun werkwijze geeist worden.

Kamerleden van PvdA en PSP spreken hun ernstige bezorgdheid uit. PS Per van der Lek krijgt toestemming de bewindslieden van Volksgezondheid te interpellieren over de Dennendal-affaire eind april. Een groep ouders verklaart: "van de ten onrechte ontslagen stafleden die altijd goed voor hun pupillen hebben gezorgd, kan menselijkerwijs nauwelijks worden verwacht, dat zij na deze laatste provocatie van het WA-bestuur een rustige en afwachtende houding zullen kunnen bewaren."

5 april De staatssecretaris geeft de commissie opdracht de eventuele afsplitsing van Dennendal te bestuderen. Het bestuur verklaart alvast, dat ze dan zullen moeten verhuizen naar een ander terrein.

8 april Door het bestuur worden advertenties geplaatst voor een nieuwe directeur. 18 personeelsleden moeten het het bestuur en de gezagsgetrouwe zes stafleden erkennen, anders wordt hun kon-

trakt niet verlengd.

En jawel. Een dag later worden zestien personeelsleden op sleutelposities met ontslag bedreigd.

Het inmiddels gevormde ouderberaad reageert als volgt: is hoogst verontrust over de pathologische daden van het demissionaire WA-bestuur.

Het aangekondigde ontslag van groepsleiders en vrienden van hun pupillen is een vorm van ontruiming, die bij een pupil even zwaar aankomt, als het permanent verlies van een goede vriend of een broer.

Anderzijds is het duidelijk geworden, dat het bestuur thans ieder gevoel van verantwoordelijkheid heeft verloren en slechts een prestigeslag levert, ten koste van de pupillen. Het ouderberaad rekent erop, dat op departementaal nivo door GS en BenW van Utrecht en door de commissie Langemeijer thans zeer snel zal worden ingegrepen en dat er bijv. tot een tijdelijke noodbestuursvorm van Dennendal zal worden overgegaan.

Mocht dit niet gebeuren, dan zal het vertrouwen in het positief hanteren van legitieme en democratische middelen dusdanig zijn beschadigd, dat harde acties niet kunnen worden vermeden."

De werkgroep bestuur richt een telegram aan het ABVA-hoofdbestuur en NVV, waarin gevraagd wordt in te grijpen in de handelswijze van het bestuur en de karakteristieke werkwijze van Dennendal als immateriele arbeidsvoorwaarde gehonoreerd te krijgen.

11 april Onder druk van Langemeijer en Hendriks en ook de ernstige protesten van de ABVA, schort het bestuur haar maatregelen op.

18 april Het bestuur trekt haar maatregelen in. De commissie Langemeijer doet een 2e interimadvies en stelt voor een tijdelijk beheerder te benoemen, die alle beslissingen mag nemen om de belangen van de pupillen te waarborgen.

Het bestuur is bereid, deze verantwoordelijkheid aan de beheerder over te dragen. De staatssecretaris reageert positief en zal het met kandidaat-beheerder Gay Balmaz bespreken.

Daarnaast verklaart de commissie verder te gaan met de bestudering van de zelfstandiging van Dennendal.

Alle partijen reageren in grote lijnen positief. De werkgroep bestuur verklaart daarnaast achter dat Gay Balmaz, die

door zijn wijze van werken het vertrouwen van de groepsleiders verspeeld heeft, niet de aangewezen persoon is om het plan uit te voeren. op Dennendal. Hetzelfde doet ook het ouderberaad.

25 april Het Konflikt wordt eindelijk besproken op een niveau, waar het al veel eerder aan de orde had moeten zijn; het Parlement. De interpellatie van PSPer van der Lek verloopt echter uiterst teleurstellend. Zowel Hendriks, als sprekers van de PvdA en KVP spreken zich in oppervlakkige bewoordingen over de zaak uit, waaruit een ontzaglijk gebrek aan engagement spreekt. De zaak blijft zoals hij is en Gay Balmaz tegen de bezwaren in wordt als beheerder aange-steld. Bij een eventuele afsplitsing van Dennendal, zal dat naar een ander terrein moeten omzien, Een dame van de KVP meent zelfs dat een oud klooster geschikt zou kunnen zijn voor bewoning van de zwakzinnigen en hun verzorgers.

26 april. Persbericht van de werkgroep Nieuw Dennendal Bestuur:"(.....) De Werkgroep heeft van het personeel het mandaat gekregen om samen met de ABVA in gesprek te treden met de staatssekretaris en de commissie Langemeijer en vorm te geven aan en spelregels op te stellen voor het funktionieren van de beheerder die de staatssekretaris opstelde, zal het afhangen of de werkgroep een be-roep op de Nieuw Dennendallers zal doen om een positieve samenwerking met de Heer Gay Balmaz na te streven.

De werkgroep is mede naar aanleiding van de discussie tot het standpunt gekomen, dat zij geen enkele verantwoordelijkheid voor de verdere gang van zaken wil en kan dragen., als niet op de bedoelde wijze tot spelregels en vormgeving van de taak van de beheerder wordt gekomen., vooral- eer de beheerder gaat funktionieren."

29 april Zonder dat er spelregels zijn opgesteld en ook strijdig met het normale personeelsbeleid inzake ontslagen, begint Gay Balmaz met een therapeut van Dennendal onmiddellijk ontslag aan te zeggen en een aantal anderen daarmee te bedreigen. De tegenpartij en ook de ABVA, tekenen verzet aan.

2 mei De werkgroep bestuur stuurt een telegram aan de Bewindslieden Ministerie Volksgezondheid, Vorrink en Hendriks:

Hedenmorgen hebben wij de Heer Gay Balmaz een telegram doen toekomen, waar- in wij opmerkten dat hij een der Nieuw- Dennendallers had ontslagen tegen zijn instructie in, te weten handelen na over- leg met bestuur. en de commissie Lange- meijer en in samenwerking met de bonden. Intussen vernemen wij, dat nog een van de personeelsleden is ontslagen en vijf anderen via de noodzaak van een loyali- teitsverklaring daarmee worden bedreigd. (.....)

Wij hebben in persoonlijke gesprekken aangedrongen op, en gehoor gekregen voor overleg over spelregels voor het funk- tioneren van de beheerder, waarin ook ABVA en wij zouden worden betrokken. (....) Nu intussen die regelingen er nog niet zijn en Gay Balmaz wel als een bestuursloyale regent optreedt, eisen wij ondubbelzinnig binnen 24 uur intrekking van alle door hem verleende ontslagen of bedreigingen daarmee.

Mocht dit morgen (...) niet geregeld zijn, dan zullen wij ons als werkgroep publiekelijk van alle verdere verantwoor- delijkheid distancieren, onder het geven van volledige openheid van zaken. Wij hopen en verwachten, dat U in deze afschuwelijke affaire onmiddellijk zult ingrijpen.

Gay Balmaz geeft toe een fout te hebben gemaakt door buiten de vakbonden om te handelen en verklaart met "ik wist niet hoe het moest, omdat het mij niet ver- told was door de minister."

In de Tweede Kamer zal nog een keer aandacht aan de kwestie worden besteed.

De algemene Bond van Ambtenaren heeft wanneer je de vakverenigingen meetelt, die in 1947 samen de ABVA zouden vormen, een traditie van zo'n 60 jaar. Een traditie gezegend met talrijke successen: werknemers in overheidsdienst hebben goede primaire en verreweg de beste secundaire arbeidsvoorwaarden, vergeleken met werknemers in de particuliere sektor.

Echter ook een traditie, die aanleiding gaf voor waarschijnlijk een van haar meest turbulente en symptomatische conflicten sinds de oprichting: Dennendal.

1. We tellen het jaar 1973, Na een periode van betrekkelijke rust sinds voorjaar 1971 vervalt het bestuur van de Willem Arntsz Stichting in zijn oude regentenmentaliteit door gebruik te maken van spanningen binnen de directie en van morrende ouders, die van al die nieuwlichterij niets wilden weten:

Medio januari 1974 werd Carel Muller ontslagen. Toen het bestuur inzag, dat ze hiermee alleen maar het korstje van de wond- om te spreken in termen van het medies model- had weggekrabd, moesten meer koppen vallen. De "zeven" stafleden werden ontslagen. Zij probeerden al jaren vorm te geven aan het idee van een gemeenschap, waarin ruime plaats moest bestaan voor ervaringen van de groepsleiders, die het uiteindelijk moesten maken en waarin dus ook de beslissingsmacht moest worden gedelegeerd.

Vlak voor dit ontslag werd Nieuw-Dennendal uitgeroepen. Op dezelfde dag (26 januari 1974) doet de ABVA zijn intrede in het konflikt. De zeven stafleden en veel groepsleiders die zich op de eerste plaats bedreigd voelden in hun positie als loonafhankelijke van dit regentenbestuur, begonnen zich en bloc te organiseren binnen de ABVA.

Op 26 januari stuurden zij het volgende telegram aan het hoofdbestuur van de ABVA in Den Haag:

"Abvalden onder de personeelsleden van Nieuw Dennendal vrijdagavond 25 januari in vergadering bijeen, konstaterende dat zij zich de laatste dagen massaal in de vakbeweging hebben georganiseerd op grond van de ontdekking dat er geen maatschappelijke veranderingen kunnen plaatsvinden zonder de georganiseerde vakbeweging doen een dringend beroep op de Abva onmiddel-

lijk alle noodzakelijke bijstand te verlenen in de strijd van de leden om het behoud van hun werk."

Hierbij valt al gelijk op dat voor de Nieuw-Dennendallers hun rechtspositie niet te scheiden valt van de inhoud van hun werkwijze.

Deze scheiding zou de Abva in de onderhandelingen die ze zou voeren en in de rol die ze zich heeft aangemeten in het konflikt, wel maken.

bemiddeling

2. Een week later zijn de zeven inderdaad ontslagen. Ondanks het op zich begrijpelijke feit, dat mensen die slechts een week lid zijn, geen recht hebben op bijstand van de bond (staat trouwens nergens in de statuten of huishoudelijk reglement en hoe valt dit te rijmen met massale uitkeringen uit de stakingskassen ook aan nieuwbakken leden van bonden, zoals de vervoers- bouw- en industriebond NVV, die over stakingskassen beschikken), laat dhr. J.D.R. Trappel, sinds 1 september 1970 distriktsbestuurder in Utrecht, weten, dat hij wel wil bemiddelen tussen de "zeven" en het W.A.S.-bestuur. Citeren wij verder het krantje van Nieuw Dennendal.

"De zeven lieten Trappel weten, dat zij slechts dan tot een dergelijk gesprek (met het bestuur) wilden overgaan, op voorwaarde dat eerst de ontslagen door het bestuur ingetrokken zouden worden; de zeven waren daarvoor bereid het reglement dienstvoorwaarden te ondertekenen en plaatsvervangend directeur van Dennendal Ligtelijn te erkennen als waarnemend directeur, tevens zouden de "zeven" eerst de zekerheid moeten hebben dat Dennendal-konflikten binnen Dennendal zouden worden opgelost; de zeven waren dan weer bereid om het probleem "Carel Muller" los te zien van hun eigen problematiek.

Met dit pakket voorwaarden was Trappel het eens.

Maandagmiddag 4 februari gaat Trappel naar ligtelijn om met hem dit voorwaardenpakket te bespreken en vervolgens naar de gezagsgetrouwe "zes".

Daarna belt Ligtelijn naar het bestuur, dat in konferentie is met (staatssekretaris) Hendriks in Den Haag; men zit daar in een impasse en ziet ineens een gat door het telefoontje van Ligtelijn, die hen meedeelt tot welke konsessies de "zeven"

bereid zijn.

Maandagavond heeft het bestuur een gesprek met Trappel en Ligtelijn; wat daar besproken is is ons onbekend, hoewel Trappel eigenlijk verslag had moeten uitbrengen aan de "zeven", omdat de functie die hem op dat moment er een was van een koerier tussen het bestuur en de "zeven".

Achteraf kan gekonstateerd worden, dat Trappel daar op eigen houtje is gaan werken en zijn boekje te buiten begon te gaan."

Een ander voorbeeld is, dat de zeven Mullergezinde stafleden Trappel gevraagd hadden de kwestie van de brieven, die twee van de gezagsgetrouwe stafleden aan groepsleiders hadden verstuurd, aan de orde te stellen. Met deze dreigbrieven werd het personeel gedwongen zich loyaal op te stellen t.o.v. "Oud Dennendal". Trappel heeft dit echter niet gedaan.

"Ligtelijn belt de volgende dag 5 februari op om te zeggen, dat er wat onduidelikheden zijn. De "zeven" laten vervolgens weten, dat zij slechts met het bestuur willen praten op voorwaarden, dat eerst de ontslagen ingetrokken worden; dat zij in een gesprek bijgestaan mogen worden door een juridies adviseur en door een lid van de werkgroep Nieuw-Dennendal bestuur.

's Middags bleek, dat dit briefje de deur dicht deed.

Dinsdagavond liet het bestuur via een perskommuniké weten, dat de ontslagen niet ingetrokken worden en dat er tijdens zo'n gesprek zeker geen "buitenstaanders" aanwezig konden zijn.

Tevens werd een perskonferentie uitgeschreven voor de volgende middag.

Trappel is daarbij aanwezig (een onbegrijpelijke zaak: een vakbondsman geeft samen met de werkgevers een perskonferentie- later werd gezegd, dat hij slechts als toehoorder aanwezig was).

Trappel verklaarde op die perskonferentie dat hij het bijltje erbij neergegoid had, omdat naar zijn idee de "zeven" buiten hem om hadden gewerkt (briefje)."

Zuiver onderhandelingstechnies gezien heeft Trappel daarin gelijk, maar hij vergat, dat hij daarvoor al op eigen houtje was gaan werken, n.l. op het moment dat hij zonder kontakt met zijn achterban,

de zeven, op maandagavond een gesprek had met het bestuur en Ligtelijn. Daarnaast moet opgemerkt, dat Trappel eigenhandig de volgorde "eerst ontslagen intrekken en daarna gesprek met bestuur over werkbaarheid op Dennendal" heeft omgedraaid.

Trappels positie als onderhandelaar was voor hem blijkbaar niet eenduidig. Van de ene kant waren het de "zeven" Muller-gezinden die ontslagen waren en de overige + 100 groepsleden / Abva-leden die bedreigd werden.

Van de andere kant voelde hij de druk van de gezagsgetrouwe ABVA-leden van wie sommigen al jaren georganiseerd waren en vertegenwoordigers waren naar de W.A. Stichting en naar de bond toe. Trappel voelde, dat hij op moest komen voor twee partijen, hoewel slechts de "zeven" en andere verdunners in het verdomhoekje zaten. Al met al maakte het Trappel tot een onbetrouwbare onderhandelaar en deed hij vaak dingen, die tegen het belang van de bedreigden indruisden.

Als aanleiding voor de gebrekkige communicatie tussen de "zeven" en Trappel kun je noemen het feit, dat Trappel zichzelf niet als koerier met een eisenpakket van de bedreigde partij opstelde.

(Zo was hij op de bewuste 5de februari voor de Nieuw-Dennendallers niet behoorlijk bereikbaar (te weinig tijd).

De oorzaak moet echter gezocht worden in de interne organisatie van de bond. Van oudsher worden de bonden gekarakteriseerd door een sterk centralistische opbouw, waarbij de communicatie- en zeggenschapslijnen van distriktskantoor naar hoofdbestuur sterk ontwikkeld zijn. Daarmee vergeleken is de z.g. "bedrijvenlijn" van werkplek naar distrikt- in een embryo-naal stadium.

Deze histories gegroeide verhouding en de factoren die daarop van invloed zijn (geweest), wordt in de 2e paragraaf beschreven.

Uit de Ambtenaar, het weekblad van de ABVA, van 1 februari het volgende: "heeft Trappel twee adviezen gegeven: Ten eerste: maak de besluiten van het bestuur niet ongedaan, vanwege de onwerkbaar situatie, die dat meebrengt. Ten tweede: splits de beleids- en personeelsaangelegenheden binnen de stichting zodanig, dat als het bestuur wegvalt (of geen tijd heeft), de personeelszaken

toch kunnen worden behandeld. Daartoe is voorgesteld om een soort "personeels-commissaris" aan te stellen, die zich hoofdzakelijk zou moeten bezighouden met zaken in het reglement dienstvoorwaarden zijn geregeld.

Op deze manier zouden de organisaties zich niet meer direkt met beleidspunten hoeven bezig te houden. en zouden zij zich volledig kunnen richten op de vele andere moeilijkheden, die zich in de instelling rond het personeelsbeleid voordoen.

Deze opstelling had de Abva dus al ingenomen voor de mislukte onderhandelingspoging van 4 en 5 februari. Trappel stelde zich vanaf het eerste moment achter het besluit van het stichtingsbestuur om Carel Muller te ontslaan.

Deze op zich formeel juiste beslissing onttaardt in een formalistische en opportunistiese, als je bedenkt dat gezondheidszorg en ook welzijnswerk vooral in de semi-overheids en partikuliere ondernemingen bedreven wordt, vaak in de rechtsvorm van een stichting.

De ABVA zou zich op grond van ervaringen opgedaan met deze ondemokratiese rechtsvorm niet moeten verschuilen achter bestuurlijke facades, maar zich bezinnen op een strategie deze te doorbreken.

II) Dit wordt Trappel ook verweten op een ledenvergadering op 26 februari, 3 weken na het mislukken van de onderhandelingspoging, als "een Dennendallid stelt dat de ABVA zich nogal juridies en formalisties heeft opgesteld in dit konflikt en dat ze daardoor de formalisten van het W.A.-bestuur heeft gesteund. Had de ABVA niet meer naar de inhoud moeten kijken, naar de arbeidsvoorwaarden voor zover die de werkinhoud, de methode van werken aangaan?" (DNL 6-3-'74)

Nieuw-Dennendal legt artikel 2f van de statuten van de ABVA blijkbaar politieker uit dan de distriktsbestuurder: "bevoorring in het verband van de algemene vakbeweging van een zodanige verandering van de maatschappelijke verhoudingen dat het gemeenschapsbelang steeds grotere mate deze verhoudingen richting geeft."

In plaats van zich duidelijk progressief op te stellen in het Dennendal-konflikt, legt Trappel zelfs een motie aan de vergadering naast zich neer, waarin de vergadering zich uitspreekt voor ver-

nieuwing op Dennendal en vraagt om ondersteuning voor de idee- Nieuw Dennendal.

Ter omzeiling van allerlei ideologische klippen hebben de ABVA-bestuurders Trappel en van Geffen hun taak uiteindelijk beperkt tot het zich bezighouden met personeelszaken. Ook binnen die cirkel. Langemeijer was dit hun enige inbreng. Dat ze daarmee inderdaad ook af waren van de direkt met personeelszaken in verband staande beleidsstandpunten van het bestuur, blijkt rond 9 en 10 april, als een massaontslag zich aandient.

Dit wordt de ABVA ook te gortig; al in het begin van het konflikt, in januari, heeft van Geffen gesteld, dat massaontslag geen oplossing biedt.

Bij het schrijven van deze regels is nog niet duidelijk hoe de nieuwe opstelling tegenover de bestuurders van de W.A.S. zich gaat effectueren.

Op het feit dat de ABVA en meer in het bijzonder in de persoon van Trappel, door allerlei redenen de koppeling tussen maatschappelijke veranderingen en het beschermen van de positie van stafleden en groepsleiders niet kon maken en dat nu ook nog niet eksplisiet doet, komen we later nog uitgebreid terug.

Al met al kunnen we vaststellen, dat de bestuurders van de ABVA (sommigen meer dan anderen) nauwelijks raad wisten met de opstandige Nieuw-Dennendallers.

In zijn algemeenheid kunnen we 2 wrijvingspunten uit het konflikt destileren:

a. Verschil in visie op de gezondheidszorg en de wijze waarop de vakbeweging een rol kan spelen in veranderingen in deze sektor.

b. moeilijkheden in de interne organisatie van de ABVA (kommunikatie en demokratisering).

Nieuw-Dennendal is in feite exemplarisch voor de stroomversnellingen, die zich binnen de vakbeweging en de ABVA in het bijzonder voordoen.

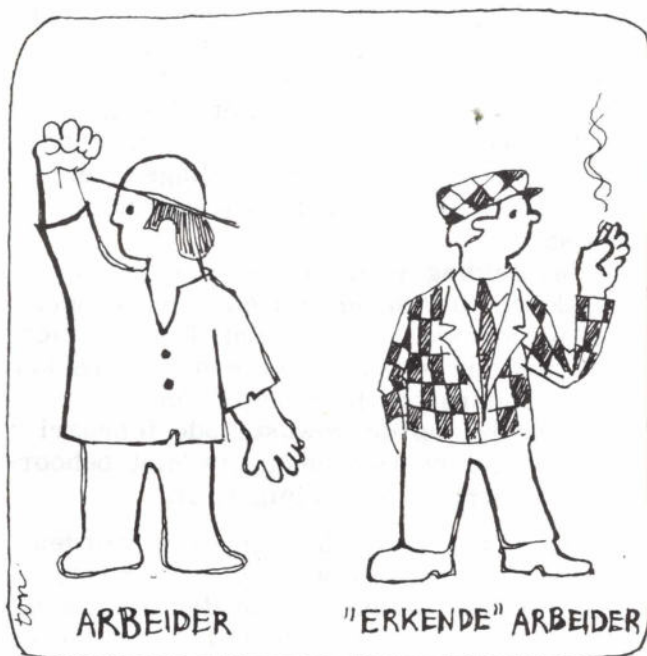
In de volgende paragraaf wordt dan ook een poging gedaan genoemde wrijvingspunten in een breder kader te plaatsen.

vakbondspolitiek

In 1906 wordt het N.V.V. opgericht. Vanaf het begin had het banden met sociaal demokratiese stromingen; niet zozeer met de toenmalige Sociaal Demokratiese Partij, die later C.P.N. zou worden, maar

meer met de minder revolutionaire interpretatie van sociaal-demokratie. In feite brak ze de eenheid in de vakorganisatie door de konkurrentie met het kommunistiese NAS.

Deze sociaal-demokratiese lijn is tot op het moment aanwezig, misschien niet formeel, zoals Trappel beweerde, maar in de praktijk wel (: de vijf huidige Dagelijkse Bestuursleden van de ABVA bijvoorbeeld zijn allemaal lid van de P.v.d.A.) Dit verklaart de milde opstelling van het NVV tegenover kabinetten, waarin de PvdA participeert. Het NVV is nooit revolutionair geweest, maar veeleer gericht op het spreiden van de macht, kennis en inkomen.

Volgens deze gedachte zou de overheid/de staat als vertegenwoordiging van het volk hierin een belangrijke rol moeten spelen.

In een kapitalistiese ordening echter kan een overheid, die zich baseert op gelijke belangen van de klassen, nooit een anti-kapitalistiese politiek voeren.

Na de 2e wereldoorlog is de vakbeweging hier erkend, d.w.z. erkend als een gelijkwaardige partner in het overleg op diverse nivo's en allerlei officiële instellingen (S.E.R., Stichting van de Arbeid). De periode '45-'60 kenmerkt zich door interne harmonie tussen de sociale partners (kapitaal, overheid en arbeid): met vereende krachten sloeg men aan het werk het land weer op te bouwen. Zoals Dennendal typerend is voor de

ABVA in 1973/74 was dat voor de periode '45-'60 de tramstaking in Amsterdam van 1955. Van deze staking, mede georganiseerd door de (kommunistiese) Eenheids Vak Centrale, distancieerde de ABVA zich.

Het zou een aardig onderwerp zijn voor historici deze staking en de opstelling van ABVA, EVC en de gemeente Amsterdam (Joop den Uyl) eens na te pluizen.

Het "algemeen belang" stond centraal.

Na 1960 treedt er echter een verwijdering op tussen de sociale partners o.a. doordat

a) de CAO-onderhandelingen zijn afgestemd op de mogelijkheden van de kleinere bedrijven. Daardoor hebben de grotere bedrijven meer mogelijkheden de druk opwaarts op het loonnivo op te vangen.

De grotere bedrijven zijn bereid meer te betalen dan de CAO's.

b) Veel arbeiders in hun loonzakje meer vinden dan wat de vakbeweging had bedongen (zwarte lonen). De bonden hadden zich zo gekompromiteerd dat ze niet opkonden tegen de door het algemeen belang rijk geworden werkgevers.

c. de coalitie tussen PvdA en KVP uit elkaar valt.

Gevolgen voor de vakbeweging: massaal ledenverlies en bij de top het inzicht dat er gestreefd moet worden naar een gedecentraliseerde loonpolitiek en daarbij horende parate achterban om een gunstige onderhandelingspositie in te nemen.

De ANMB (later industriebond NVV) neemt voorzichtig aan het initiatief tot het bedrijvenwerk.

Het bedrijvenwerk, is bedoeld om de bond een duidelijker gezicht te geven bij de leden in de bedrijven. In bedrijven met een flink aantal leden worden bedrijfsleden-groepen opgericht, die de bedrijfsgebonden belangen van de leden naar het bedrijf toe moeten gaan behartigen.

Opgemerkt dient te worden dat het bedrijvenwerk, wat de laatste tijd weer steeds meer "bondswerk in de bedrijven" gaat heten, twee kanten heeft: enerzijds is het een tendens naar democratisering van het bedrijfsleven en van de bond, anderzijds kan het gezien worden als beheersinstrument van de vakbondstop om de basis, dat zich rondom de zwarte lonen zelfstandig ("wild") begon te roeren, te disciplineren.

Op het ogenblik is in de vorm van de PvdA als regeringspartij met het NVV als loyale sociale partner en de plotse-

linge terugkeer van de centrale loonpolitiek onder invloed van de Machtigingswet het klimaat duidelijk aanwezig dat het tweede aspect van het bedrijvenwerk de boventoon gaat voeren en dat democratisering van de vakbeweging op een laag pitje zal worden gezet.

Het is belangrijk even op de ontwikkeling van de centrale NVV en van de ANMB/Industriebond NVV in te gaan, omdat de ABVA van o.a. de ontwikkeling van het harmonietype naar een meer oppositionele vakbond sporen vertoont. Sporen die rondom Dennendal manifest werden.

27 jaar abva

*In 1947 ontstond de Algemene Bond van Ambtenaren uit een fusie van o.a. de NBPO (overheidspersoneel) en de CNAB (ambtenarenbond).

Van de ene kant is de naam ABVA een misleidende, omdat ca. 20% van de leden geen ambtenaar is, van de andere kant is het over het algemeen wel een terechte naam, omdat steeds meer werkers in semi-overheidsdienst, bijv. de gezondheidsdienst in de particuliere sector, ambtenaar worden in de zin van de Alg. Burgerlijke Pensioenwet (ABP).

Wat alle leden van de ABVA gemeen hebben is hun direkte of indirecte werkgever: de overheid. de staat is de grootste werkgeefster geworden- en dan één die niet als een van haar centrale doelstellingen het winststreven kent.

Min of meer gevolg daarvan was de cruciale pláats die het "overleg" in de ABVA inneemt.

Opvallend is in dit verband dat de geschiedenis van de ABVA minder konfliktsituaties heeft meegemaakt dan de andere bonden, die in de tijd van de harmoniegedachte ook al niet uitblonden door strijdvaardigheid. De ABVA heeft zich meestal gedistancieerd van eenzijdige actie, omdat ze haar volle vertrouwen gesteld heeft in het centrale overleg. Van een gedecentraliseerde loonpolitiek of van zwarte lonen kan in de overheidssector natuurlijk geen sprake zijn. Radikalisering en motivering van de basis is nooit een belangrijke voorwaarde geweest voor het succes van de ABVA.

"Falend overleg bevordert konfliktsituaties en leidt vaak tot openbare actie".

Blijkbaar was dat een vies woord, waar de kommunisten hun naam verder aan

mochten bezoedelen.

"De vakbeweging- een bond van ambtenaren niet uitgesloten- is een strijdorganisatie. Het gaat daarbij uiteraard niet om de strijd als zodanig, doch om het belang van de leden.

Dit belang moet gediend kunnen worden en tot zijn recht kunnen in een goed funktionerend overleg" (citaten uit het jubileumnummer van de Ambtenaar 1-1.'72).

De ABVA heeft in dat georganiseerde overleg inderdaad veel bereikt. Met betrekkelijk weinig strijd voert men bij de overheid een prima sociaal beleid. De vakbondsmensen hebben er een mak- kie bij het vaststellen van de primaire arbeidsvoorwaarden: elk jaar moeten an- dere bonden veel energie steken in het afsluiten van de CAO's, de overheid kent zijn trends. Daardoor kwam voor de ABVA tijd vrij voor zaken als ziekte- kostenregelingen, pensioen, werktijdver- korting, kortom de secundaire arbeids- voorwaarden.

De ABVA is vertegenwoordigd in aller- lei "bijzondere commissies van overleg" van PTT tot Koninklijke Hofhouding, van de Raden van Arbeid tot KNMI.

Nadruk in die commissies valt op sala- risaangelegenheden en overige arbeids- voorwaarden. Daarin worden suksessen geboekt, maar vergeten wordt, dat een strijdorganisatie iets anders is dan een top van een organisatie, die door met de vuist op de onderhandelingstafel te slaan dingen gedaan krijgt.

Maar langzamerhand wordt er een proces op gang gebracht dat het bewust doorden- ken van de maatschappelijke positie als loonafhankelijke van het Rijk in bredere lagen van de ABVA aan de orde stelt. Door het vele werk in overlegsituaties is deze materie nooit systematies bedis- kussieerd en moest door nieuwe leden, o.a. uit de welzijnssector, aangezwen- geld worden.

De behoefte uit de welzijnssector en ook uit de (geestelijke) volksgezondheid aan het opkomen voor immateriële belangen wordt door de bestuurders tot nu toe maar matig gehonoreerd.

De ABVA (waar hier het apparaat mee bedoeld wordt) stelt zich op het stand- punt dat het regelen van een uniforme rechtspositie van (semi-) overheidsperso- neel absolute voorrang heeft.

klassebewustzijn

Wat vanaf de eerste wrijvingen tussen de ABVA en Nieuw Dennendal duidelijk werd is een voortzetting van de verwachtingen die veel werkers in het lichamelijk en geestelijk welzijnswerk van een bundeling van progressieve krachten hebben en de teleurstellingen die deze door het feite- lijke ABVA-optreden opleveren. Het is in wezen een verschil in traditie, in uit- gangspunten en invalshoeken tot een (potentieel) klasse-bewustzijn.

Werkers in de "zachte" sektor (welzijn, onderwijs, overheid, gezondheid, weten- schap enz.) hebben altijd gemeend dat het karakter en de inhoud van hun arbeid aan andere regels onderworpen dan het werk in de direkte produktiesfeer.

In deze sektor van de maatschappij was er nog steeds ruimte voor humanistische/ pedagogiese idealen, men wilde nog altijd nieuwe generaties laten werken aan hun vorming en eigen ontplooiing, hier was nog steeds het doel te bespeuren de we- reld niet als een volledige, gestruktureer- de gegevenheid te presenteren, maar als een instrument dat je zelf kunt bedienen. Langzamerhand begon men in te zien, hoe groot de diskrepantie was tussen beloofde vrijheid, de idealen die men in die "zachte" sektor kon opbouwen en de fei- telijke betekenis ervan.

De crisis die veel mensen in de zgn. derde klasse die van indirekt produktieve arbeid, gingen voelen, werd dus ingegeven door het botsen van idealen met een kapitalistische werkelijkheid, die deze idealen nooit en te nimmer zou kunnen verwerkelijken.

Het begin van dit "krisisbewustzijn" ligt voornamelijk op de universiteiten, waar studenten hun demokratiserings-streven zagen afketsen op de door onze produktie- wijze ingegeven herstruktureringsmaat- regelen.

Vanuit de universiteiten zijn ervaringen met de zgn. "zachtheid" van vermaat- schappelijkte dienstverlening veralgemeni- seerd naar andere gebieden.

Het is vooral uit deze invalshoek, dat het anti-kapitalisme vorm heeft gekregen bij veel nieuwe leden van de ABVA.

Het Anti-kapitalisme van de vakbeweging kent echter al een lange traditie. De vakbonden zijn altijd organisaties geweest die primair de druk probeerden op te vangen, waaronder de positie van de loon- afhankelijken stond en staat.

Zolang de tegenstelling loonarbeid en kapitaal bestaat, is de belangrijkste taak de materiële levensstandaard van loonarbeiders te bewaken.

Dat is ook de traditie van de ABVA en het is in te denken, dat nu -ideaaltypies gesproken- de humanistische idealisten en de socialisties geïnspireerde materialisten ondanks gelijkgerichte belangen met elkaar moeilijk een evenwicht kunnen vinden. Dat is niet makkelijk, vooral in de zachte sektor, waar analyses over de maatschappelijke rol van dienstverlening enz. niet voor het oprapen liggen.

Idealisten maken uiteraard geen analyses, de materialisten vergeten door de ver-sluijverde plaats van de staat en andere gemeenschapstaken de, dagelijkse loonstrijd te veralgemiseren naar de klassestrijd, naar het verwezenlijken van een socialistiese maatschappij.

abva & gezondheidszorg

De ABVA is voornamelijk actief binnen de welzijnssektor en gezondheidszorg om de salariëring en verdere rechtspositie van de werkers in de partikuliere sektor met elkaar gelijk te trekken en te brengen op het nivo van het overheids personeel. Om allerlei -traditionele- redenen trok een organisatie die zich toelegt op materiële belangenbehartiging in deze sektor niet veel leden.

Over het algemeen is de organisatiegraad erg laag. Een van de redenen daarvoor is het bestaan van beroepsverenigingen, die vanouds meer op de ethiese en morele kanten van het werk gelet heeft.

De verzuiling kent ook binnen de beroepsverenigingen zijn verwoestende uitwerking: eenheid is er niet en de meeste verenigingen ontbreekt het aan een progressieve, laat staan socialistiese visie maatschappelijke dienstverlening.

De ABVA erkent de scheiding in materiële en immateriële belangenbehartiging, maar streeft wel naar hechte samenwerking, erkent dat beroepsverenigingen van grote betekenis zijn en "dat juist in de sektor van het maatschappelijk welzijn en volksgezondheid arbeidskonflikten vaak voortkomen uit verschillen in opvatting over de inhoud en vorm van de beroeps-uitoefening".

Zo werkt de ABVA samen met de Nederl. Vereniging van Maatschappelijke Werkers. De ABVA weet wel "dat de werkers in de sektor waar de kwaliteit van ons be-

staan gestalte krijgt, bepaald niet in de eerste plaats denken aan hun materiële positie.

Wij als ABVA menen echter dat die belangen niet verwaarloosd mogen worden."

In het konflikt rond Nieuw-Dennendal begrijpen de verdunners hun belangenbehartiging echter niet tweeledig: hun primaire arbeidsvoorwaarden staan in direkt verband met de wijze waarop ze hun arbeid verrichten. Voor hen was het dan ook ondenkbaar dat de ABVA door zich ten tijde van de kommissie Langemijer toe te leggen op personeelszaken, de politieke inhoud daarvan kon scheiden. De gebeurtenissen vanaf 9 april, toen de kommissie het bijltje erbij neergooide, hebben aangetoond, dat die scheiding inderdaad moeilijk vol te houden is.

Het behartigen van belangen -materieel of immaterieel- blijft onderdeel van de strijd van loonafhankelijken de tegenstelling arbeid- kapitaal op te heffen.

Isolatie van verschillende belangen ont- kent het historische verband van de behartiging ervan.

Met welk doel regelt de ABVA rechtspositionele aangelegenheden als ze tegelijkertijd weigert positie te kiezen in een konflikt waar andere maatschappijveranderende waarden in het geding zijn?

koerswijzigingen

Gelukkig blijkt steeds maar weer, dat de vakbeweging niet gelijk is aan het "apparaat".

De leden en kader beginnen zich te roeren.

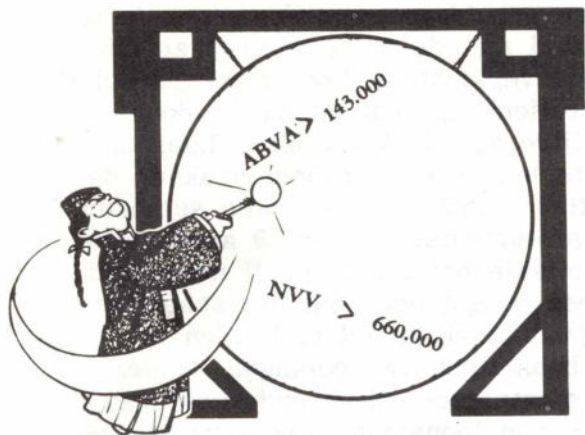
Het initiatief van de ANMB tot het bedrijvenwerk luidde de tendens in naar het terugvormen van de vakbeweging naar een basisorganisatie.

Of het nu de bedoeling was of niet, dit initiatief betekent voor de hele vakbeweging een voorzichtige radikalisering van de organisatie. Democratisering op de werkplaats betekent ook democrativering van de bond. Pas in konflikten op de werkvloer wordt het apparaat uitgelokt positie te kiezen en wordt ze gekonfronteerd met haar eigen doelstellingen.

Veranderingen, die uiteindelijk de laatste adem hebben, komen van onderop en moeten gesteund en begeleid worden door mensen, die de leden vertegenwoordigen.

Binnen de ABVA bestaat daartoe geen geëigende structuur. De interne organisatie is op de eerste plaats niet aange-

past aan de enorme ledenaanwas (in 25 jaar tot meer dan 145.000 leden), en op de tweede plaats niet op de veranderde visie op zeggenschap van de leden op het centraal gevoerde beleid.

Interessant is de ledenaanwas uit te splitsen naar de verschillende groepen. In 1973 nam het aantal leden toe met 7,6% en kwam daarmee op 145.478. Uitschieters zijn de groepen Onderwijs en Wetenschappen (16,9%), semi-overheidsdiensten (10%) en Diversen (29%). Wat betreft de eerste groep komt de winst voornamelijk uit het wetenschappelijk onderwijs (proletarisering van de wetenschap ?) en van de academische ziekenhuizen. In de groep diversen zijn die leden ondergebracht, die geen ambtenaar zijn in de zin van het ABP. Deze groep zorgde voor de helft van de ledenwinst van de ABVA over 1973. (Welzijnswerkers zitten ook in deze groep.)

Eruit springen de partikuliere kindbescherming (58,4%) en verplegend en niet-verplegend personeel (zoals Dendendal) (43%).

De ABVA trekt de volgende konklusie: "...dat de toeneming van het ledental het gevolg is van de steeds toenemende winst in de niet specifiek ambtelijke sectoren.

De situatie waarin deze personeelsgroepen verkeren, bijv. onvoldoende gereglementeerde arbeidsvoorwaarden, geen of onvoldoende pensioenregeling en onzekerheid inzake de werkgelegenheid doen de belangstelling voor de vakbeweging groeien."

De ABVA steunt op twee poten: die van de plaatselijke afdelingen via het distrikt naar bondsraad en congres en die van de

groepsraden (defensie, financiën, onderwijs, PTT, volksgezondheid, waterschappen enz.)

Daarboven staat het hoofdbestuur, met daarbinnen het dagelijks bestuur, dat van de landelijke groepsraden en de bondsraad adviezen krijgt.

Het congres is formeel de hoogste macht in de bond. De frekwentie van de adviseerende en wetgevende organen is echter te laag voor een deugdelijke controle van het gevoerde en te voeren beleid: de landelijke groepsraden vinden eenmaal in de twee jaar plaats, de bondsraad komt een keer of vijf per jaar bij elkaar, het congres een keer per vier jaar.

Inspraak van de leden is zodoende zeer getrapt en dan ook vaak nog slechts adviserend.

In Juni komt het vierjaarlijkse congres bij elkaar. Verregaande voorstellen tot structuurwijziging zullen daar aan de orde komen.

We citeren een toelichting op een van die voorstellen, die verder voor zich spreekt voor wat betreft veranderende opvattingen het bureaucraties apparaat wat de ABVA blijkbaar voor veel leden is, zal radikaliseren door het te demokratiseren.

"De huidige structuur van de bond is niet meer aangepast aan de wensen van de leden met betrekking tot de organisatie en het funktionieren van de bond, welke naar onze mening in overeenstemming moet worden gebracht met ledental en taken van de bond en met de huidige inzichten omtrent inspraak van de leden in het beleid, communicatie tussen bestuur en leden, functie en opleiding van de bezoldigde bestuurders, belasting der bestuurders als werknemers van de bond.

De leden hebben formeel geen mogelijkheid om bij voortduring het bondsbeleid te korrigeren en in belangrijke mate zelf te bepalen. (...)

Demokratisering en aanpassing van de huidige bondsstructuur op genoemde terreinen leiden tot grotere betrokkenheid van de leden bij belangrijke kernpunten in de activiteiten van de bond, zonder de slagvaardigheid daarbij in de weg te staan.

De affiniteit van de leden tot de bond zal worden vergroot.

Communicatiestoornissen tussen hoofdbestuur, afdelingsbesturen en leden dienen zoveel als mogelijk te worden geëlimineerd, alsmede - zoals nu in de praktijk ondervonden - frikties bij de af-

handeling van problemen van leden door hogere niveaus in de bond, terzake van tempo, inspraak van leden en afdoening."

Ervaringen, opgedaan rond Dennendal spelen in dit voorstel in ieder geval mee. Dit is ook duidelijk het geval bij het voorstel om in de doelstelling van de ABVA op te nemen, dat de bond ook de belangen van werkers behartigt voor wat betreft de werkinhoud.

Ondertussen loopt de discussie over maatschappijvisie en medezeggenschap ook via andere kanalen. Het zijn o.a. de projecten, opgezet door het bWOV, Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Vakbeweging, die gaan over maatschappelijke problemen als ontwikkelingssamenwerking, de positie van de vrouw, onderwijs en arbeid. De koppeling tussen materiële en immateriële belangen, is uitgangspunt bij deze projecten.

Het bewustmakende en progressieve ligt daarin, dat persoonlijke ervaringen opgedaan in het dagelijks leven vertaald worden naar maatschappelijke problemen die histories gegroeid, dus ook weer te veranderen zijn.

Daarna kan een betere bezinning op eigen positie en strategie plaatsvinden.

Een groep actieve leden uit verschillende bonden: "werkgroep voor een maatschappijkritische vakbeweging", deed onlangs weer van zich spreken door een open brief: "een gezonde mens in een gezonde samenleving".

Daarin wordt gesteld dat de vakbeweging meer aandacht dient te besteden aan de kwetsbare positie van psychiatrische patiënten. Men pleit voor een landelijke minimum-rechtspositiereglement voor cliënten, dat gekoppeld dient te worden aan veranderingen in rechtspositie van de werkers in psychiatrische ziekenhuizen. "Daarbij dient de (vaak) eenzijdige mediese aanpak plaats te maken voor een therapeutische gemeenschap, waarbij experimenten met verschillende modellen van zeggenschap niet behoeven te worden geschuwd."

Hoewel de positie van een zwakzinnige anders is dan die van een "psychies zieke", bestaan parallelen, omdat zwakzinnigen, net als psychiatrische verpleegden onaanangepast zijn en dus opgeborgen dienen te worden.

Belangrijk in dit verband zijn de konse-

kwenties voor de behandeling en daaraan gekoppeld de rechtspositie van het team. Tot nu toe heeft de Werkgroep geen bevredigende reactie op dit soort konsekwenties gehad van de officiële vakbeweging.

Dergelijke open brieven zetten echter wel een meningsvorming op gang, die uiteindelijk een vakbondsvisie op dienstverlenende arbeid en gezondheidszorg in het bijzonder tot gevolg zullen hebben.

Naar aanleiding van de konfliktsituatie deed de bond van Wetenschappelijke arbeiders de volgende verklaring over Dennendal uitgaan: Opnieuw- en Dennendal staat daarin niet als toevallig gebeuren op zich- dringt zich de vraag op naar het funktionieren van de geestelijke volksgezondheid in ons land: de manier waarop wij in onze samenleving mensen plegen op te bergen in inrichtingen en het organisatiemodel wat hierbij gehanteerd wordt.

Een strikt hiërarchies én medies model dat niet tegemoetkomt aan de behoeften en mogelijkheden bij mensen, die toch al bijzonder kwetsbaar zijn, maar dat integendeel neerkomt op het zo efficiënt mogelijk (...) bewaren en behandelen van mensen.

In de geestelijke gezondheidszorg is een democratische vakorganisatie juist van uitzonderlijk belang en is een bestuursvorm nodig, waarbij een dergelijk proces begeleid, beschermd en ondersteund wordt. In de gegeven situatie is het echter zo, dat de mogelijkheden tot zo'n demokratiseringsproces stelselmatig ondergraven zijn.

Waar het bestuur spreekt over noodzakelijke vernieuwingen wordt dit gedaan in termen van reorganisatie, prachtige structuren en modellen, die in feite met de werkelijkheid niets van doen hebben."

Dat is duidelijke taal; hoelang zal het nog duren voordat men de ABVA een dergelijke uitspraak ontlokt?

De ABVA is als organisatie nog geen onderdeel van de erkende vakbeweging, maar nogmaals, het oefent druk uit op de ABVA (via individuele leden) een maatschappelijk progressief kader te vinden voor haar activiteiten binnen de gezondheidszorg.

In dit verband is het misschien een frustrerende opmerking, dat op de landelijke groepsvergadering Volksgezondheid,

van eind vorig jaar niets terug is te vinden van een discussie over visie en strategie binnen deze sektor.

Maar toen was het politiek karakter van het Dennendal-konflikt nog niet goed uit de verf gekomen.

Nieuw Dennendal is exemplaries en katalysator voor een bredere ontwikkeling binnen de "zachte sektor".

Het zou te ver voeren, hier op het welzijnswerk of het vormingswerk in te gaan.

Het is voldoende te konstateren dat het daar ook behoorlijk rommelt.

De organisatie-graad neemt daar ook toe en zal zijn invloed hebben op de ABVA.

En nu maar hopen, dat de ABVA begrijpt dat ze van onschatbare waarde kan zijn in de politisering van de derde klasse...

speech

van Bram van der Lek, PSP, bij het Dennendaldebat 15 - 5 - 1974

MdV. Het is mijn fractie een volslagen raadsel waar dit debat goed voor is. Bij gelegenheid van mijn interpellatie hebben alle fracties zich geschaard achter het beleid van staatssecretaris Hendriks. Behalve mijn fractie. Maar ik heb om dit debat niet gevraagd. Voor zover ik kan nagaan is er in het beleid van de heer Hendriks sedert 25 april niets veranderd. Noch in dat van de commissie Langemeyer. Wat er gebeurt bevestigt precies mijn analyse van het beleid, die ik op die datum gegeven heb. Namelijk dat door dit beleid langzaam maar zeker een stuk enorm belangrijk werk op het gebied van de volksgezondheid om zeep wordt geholpen, en dat aan een grote groep werkers in de gezondheidszorg een groot onrecht wordt aangedaan.

Dit nu is het beleid waar vrijwel alle fracties in deze Kamer zich bij herhaling en laatstelijk op 25 april j.l. achter geschaard hebben. Het was zelfs zo, MdV, dat steeds wanneer van onze zijde twijfels werden geuit ten aanzien van het optreden van de commissie Langemeyer, wij daarover werden gekapitteld. De commissie Langemeyer, zo werd gesteld, was met instemming van de Kamer ingesteld onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat zijn adviezen uiterst zwaarwegend zo niet bindend zouden zijn, en het paste een Kamerlid nie zich over het werk van die commissie kritisch uit te laten. Het woord van de commissie Langemeyer was voor deze Kamer wet. Maar blijkbaar gaat dat slechts op zolang zo'n commissie de eigen vooroordelen bevestigt of althans nog de kans bestaat dat die commissie dat zal gaan doen. Want nu, MdV, hoor ik plotseling wél kritische geluiden. De commissie zou te veel geduld betonen ten opzichte van Nieuw Dennendal. De commissie zou de werkgroep Nieuw Dennendal ten onrechte nog steeds als onderhandelingspartner beschouwen. De commissie zou, door zijn splitsingsvoorstel, ten onrechte Nieuw Dennendal impliciet erkennen.

Hoe nu, MdV? Is de commissie Langemeyer nu opeens voor deze Kamerleden niet meer de commissie op wiens oordeel blindelings moeten vertrouwen?

Gebeurt hier nu hetzelfde wat eens de heer Meyering is overkomen? Die in 1971 van zijn functie ontheven werd, omdat hij een positief voorlopig rapport had uitgebracht over Dennendal, dat niet strookte met de lezing van de Telegraaf en met de vooroordelen van de toenmalige staatssecretaris van volksgezondheid?

Hoe dat ook zij, MdV, de Kamer en de staatssekre'aris en de minsiter moet dat verder maar regeln, zoals zij dat goedvinden. Het maakt tenslotte weinig uit of Nieuw Dennendal geliquideerd wordt met of zonder splitsing. Ik denk niet dat de ouders, zelfs niet de ouders die nu, opgestoot door de heer Drechsel die in zijn vrije tijd blijkbaar niets beters te doen heeft, zo fel tegen Nieuw Dennendal te keer gaan, erg dankbaar zullen zijn als hun pupillen straks eindigen in de Rijks Psychiatrische Inrichting in Eindhoven. Maar daar kan ik ook niets meer aan veranderen.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik te maken om nog eenmaal na te gaan wat hier nu in feite gebeurt. Ik vlij mij niet met de illusie dat velen van mijn collega's door mijn verhaal zullen worden overtuigd. Dat kunnen zij ook niet, want zij hebben aan deze liquidatie meegewerkt. Ik matig mij geen oordeel aan over de vraag of zij dat uit onwetendheid hebben gedaan of willens en wetens. Het lijkt mij ook nauwelijks relevant, want ik zou niet weten wat ernstiger is.

In Dennendal, MdV, was een leefgemeenschap opgebouwd. Een gemeenschap van verzorgers en pupillen. Na veel langzaam en noest veranderingswerk was uit een grauwe opbergplaats voor onbruikbaren een tehuis gevormd waar, in gezinsgroepen van tien tot twaalf pupillen, geleefd werd. Het werk werd niet meer van bovenaf opgelegd, maar van onder af opgebouwd. Waar elders heel duur en geleerd over werd gefilosofeerd, dat bestond -en bestaat- hier.

Zoals elke leefgemeenschap waren er natuurlijk feilen en tekortkomingen. We moeten niets idealiseren. Waarom zouden we? Tot voor een half jaar, waren alle, maar dan ook alle ouders uiterst tevreden. Velen prezen zich gelukkig dat hun kind of familielid hier terecht was gekomen. Wie al in vele inrichtingen een lijdensweg had doorgemaakt van dwangbuizen, platspuiten en maanden van uitgedoofd vegeteren leefde hier op en bleek plotseling tal van mogelijkheden te hebben als mens, ja - werkelijk - als echt, authentiek mens.

Natuurlijk, sommige ouders vonden het wel eens moeilijk met die hele andere verzorgers te communiceren. Het was niet altijd makkelijk te verteren dat zij aan een vuil, of

zelfs zoekgeraakt hemd veel minder tilden dan aan een blijk van opleving of menselijkheid. Die vreemde snuiters en meisjes hadden voor sommigen wel heel andere normen dan die waar ze hun hele leven aan gewend waren geweest. Maar overheersend was toch voor allen - ik herhaal, voor praktisch allen - dat hun pupillen het fijn hadden op Dennendal.

Hoe zit dat eigenlijk? Is men helemaal vergeten, dat men op Dennendal altijd binnen kon lopen. Dat er geen sprake was van strenge saaie bezoeken, zoals in zoveel andere inrichtingen?

Wat is er gebeurd, dat nu plotseling een groep ouders bereid is diezelfde verzorgers van het terrein te timmeren? Zo zelfs dat een staatsekretaris en een commissie Langemeyer het nodig vonden hun beleid op die groep ouders af te stemmen. Wat hebben die verzorgers voor verschrikkelijks gedaan?

Tevergeefs MdV, zult u zoeken naar één hard feit, waaruit zou blijken dat de 157 zgn. Muller-aanhangers een dergelijke bejegening verdienen. En trouwens de anderen ook niet. Bovendien zou één fout niet genoeg zijn, zelfs tien fouten niet, als we bedenken hoe afschuwelijk veel fouten in iedere inrichting gemaakt worden, zoals ook trouwens in ieder gezin en in iedere werkgemeenschap.

Toch is het zo dat er van deze mensen nu achttien ontslagen zijn, dat vele andere met ontslag bedreigd worden, dat de gezinsgroepen een dezer dagen uit elkaar gehaald zullen worden, dat een tot voor kort volslagen onbekende heer Balmaz zal vaststellen welke personeelsleden met deze pupillen mee zullen gaan naar een npg niet bestaande villa, dat hier in deze Kamer hele frakties grimmig eisen dat de ontslagenen nooit meer terug zullen keren op het terrein en degenen die daar wonen onmiddellijk hun dienstwoningen zullen verlaten (terwijl er notabene dienstwoningen leeg staan), dat men met verontwaardiging konstateert dat deze onwaardigen nog steeds onderhandelen en voorwaarden stellen, dat men zich geen moment verdiept in de vraag waar al deze mensen moeten blijven als ze uit hun baan worden verjaagd want zulke gedachten zijn zij blijkbaar niet meer waard. Het is beter dat de pupillen allemaal in de RPI in Eindhoven verdwijnen dan dat ze nog langer in aanraking blijven met deze verzorgers.

Wat is hun misdaad? Er is er maar één. Ze hebben hun eigen aanmatigend oordeel gesteld boven dat van hen die boven hen gesteld waren. En heel de rest, al die zogenaamde rapporten met gruwelijke beschuldigingen, al die nooit genoemde wantoestanden, dat alles is afgeleide onzin. Deze mensen hebben het gezag getart, en zijn dus vogelvrij.

Zo is dat blijkbaar in deze samenleving. Daarover mag de eerste de beste Gay Balmaz alles beweren, wat hem tegenover medemensen onmiddellijk op een aanklacht wegens smaad te staan zou komen. Daarover mag een inspekteur en staatssekretaris alles influisteren, zonder dat de bewijzen zelfs aan de vaste Kamercommissie hoeven te worden overgelegd.

Ik verzoek U, MdV, mij even te willen volgen bij het zorgvuldig lezen van wat genoemd wordt de "samenvatting van het rapport van heer Gay Balmaz, arts, dd 4 april 1974 inzake de zwakzinnigeninrichting Dennendal te Den Dolder".

Het begint al met een grote misser. Eén college formele logica zou voldoende geweest zijn om iedereen voor zo'n blunder te behoeden.

"Blijkens de medicatie zijn velen van degenen die in Dennendal verblijven geestelijk ernstig gestoord". Hier staat dus dat velen die op Dennendal verblijven ernstig geestelijk gestoord zijn, omdat ze medicijnen krijgen. Het krijgen van medicijnen wordt hier dus opgevat als symptoom van geestelijk gestoord zijn. Dan wordt gezegd dat 93 procent van de pupillen medicijnen, merendeels psychofarmaca, gebruikt. Op mijn verzoek zijn alle medicijnenlijsten nagelopen. Daaruit blijkt dat niet 7 procent van de pupillen, maar 27,4 procent van hen, geen enkel medicijn ontvangt. Onder hen die wel medicijnen ontvangen is dan ook letterlijk alles gevat, van zware psychofarmaca tot een enkel tabletje luminal voor iemand die wat onrustig is, en dan vaak nog omdat zo iemand in vroegere tijden scheppen van dit spul kreeg en er nog niet helemaal buiten kan. Veel van deze gevallen hebben dan ook niets met "ernstige geestelijke soornis" te maken.

72,6 procent dus i.p.v. 93 en daarvan maar een klein deel "ernstig". Door deze cijfers moge de graad van nauwkeurigheid van dit rapport zijn aangeduid.

De volgende zin constateert dat de groepsleiding vaak onvoldoende zorg besteedt aan de medicatie, "onvoldoende controle vindt plaats op het gebruik van het voorgeschreven medicijn". Wat is vaak, hoe is dit geconstateerd, waar blijkt dit uit, wat had het voor gevolgen, had het gevolgen? Mag men zo'n ernstige beschuldiging zo maar uiten over mensen, die niet in de gelegenheid gesteld worden zich te verdedigen, en dan zonder een schijn van bewijsvoering? Dat komt immers zelfs in de meest primitieve rechtssystemen niet voor!

De commissie Langemeyer permitteerde zich de opmerking dat het hier toch niet over een rechtszaak ging. Maar het gaat hier over iets veel ernstigers. Het gaat over de aantasting van de goede naam van een hele groep gezondheidswerkers, en het is de kern van de argumentatie in feite eigenlijk de enige argumentatie voor alles wat er nu gebeurt, met de pupillen, en met 157 van hun verzorgers.

De staatssecretaris spreekt over een onaanvaardbaar peil van de verzorging, Kamerleden spreken over onaanvaardbare hygienische en psychohygienische toestanden, en geen van hen heeft mij ooit één eigen waarneming kunnen noemen, die dit soort beweringen hard maakt. Het enige wat wij in handen hebben is dit stuk. En dat is blijkbaar de basis voor alle besluiten die er de laatste weken genomen zijn en nog genomen worden. Reden genoeg lijkt me om dit rapport zorgvuldig, maar dan ook zeer zorgvuldig te bestuderen.

Want de zojuist genoemde beschuldigingen zijn nog bij lange na de ernstigste niet. In de volgende zin wordt gesproken van onkunde. Ziek-zijn zou niet worden herkend, verpleegkundige technieken zouden onvoldoende worden toegepast, zieke patienten worden niet altijd gemeld, en de rapporteur weet zelfs melding te maken waarom dat is: "om medisch ingrijpen uit te stellen of te voorkomen". Hier wordt dus een, overigens duister soort opzet geïnsinueerd. Maar niet wordt verteld om wat voor verpleegkundige technieken het gaat, waaruit dan blijkt dat er zo vaak niet-gemelde zieken zijn, en wat voor ernstige gevolgen dat dan ooit heeft gehad.

Helemaal niets medisch is er meer aan de volgende insinuaties. Want anders kun je zulke beweringen toch niet noemen. "De pupillen zijn door het personeel betrokken bij het conflict, waarbij is gespeculeerd op de hoge mate van emotionele beïnvloedbaarheid van de patienten".

Gespeculeerd, staat er. Hier wordt dus maar even gesteld dat men opzettelijk en moedwillig gebruik heeft gemaakt van...

"Patienten zijn opgezet tegen hun ouders". Zou het ook zo kunnen zijn dat sommige pupillen anders dachten dan hun ouders? Og gaat de rapporteur ervan uit dat pupillen per definitie niet kunnen denken, niet tot een eigen oordeel in staat zijn?

Maar ook hier weer geen enkel bewijs, geen enkele adstruktie.

Ik wil u niet vermoeien door elke zin te blijven volgen. Hoewel elke volgende zin nog ernstiger is dan de voorgaande. Alleen nog dit.

"In de praktijk blijkt dat het belang van de teamleden prevaleert boven dat van de patienten", en even verder "Er zijn duidelijk zichtbare en aantoonbare tekortkomingen in de leefsituatie van de pupillen, als gevolg van de leefwijze van het personeel". Dit nu, MdV, grenst aan smaad. Elke rechtbank zou, voor hij zoiets als bewezen aanvaardde, tenminste drie pagina's hard feitensmateriaal eisen. Zo'n rechtbank zou zich tevens realiseren, dat de veronderstelde verbanden en bedoelingen bij uitstek liggen in de sfeer van de subjektieve interpretatie, en zou de beschuldigde partij toelaten voor een uitvoerig verweer, en hoogstwaarschijnlijk slechts dan concluderen als daarnaast de beweerde opzet ook nog eens werd bevestigd door een behoorlijk aantal onafhankelijk getuigen. Welnu, MdV, niets van dit alles is hier het geval. En toch wordt dit stuk, o. m. ook door de commissie geleid door de jurist Langemeyer, als het centrale bewijsstuk aanvaard. Dit bewijst ten eerste dat zodra het om medische rapportage gaat in onze samenleving blijkbaar de meest elementaire regels van het normale maatschappelijke verkeer niet meer opgaan. Het bewijst in de tweede plaats mijn stelling, dat de subjecten die in dit rapport worden beschreven in de ogen van allen die zich met deze zaak bezig houden, reeds niet meer als normale medemensen hoeven te worden behandeld.

Dat laatste blijkt nog uit een ander minstens even ernstig symptoom. De staatssecretaris zegt wel zeven weken aan dit probleem te hebben besteed. Ten eerste suggereert hij hiermee deze kwestie niet belangrijk genoeg te vinden om er desnoods zeven weken aan te besteden. Zou het geen zeven weken waard zijn geweest om een zo waardevol stukwerk, waarbij we dan ook wel eens mogen denken aan de niet onbelang-

bijdrage aan de Z-opleiding die vandaag nog in Dennendal en gedeeltelijk buiten Dennendal o.m. door ontslagen stafleden geleverd wordt, om zo'n stuk gezondheidszorgpraktijk ongeschonden door de perikelen heen geloodsd te hebben? Maar ten tweede heeft de staatssecretaris in die zeven weken wel ontstellend veel onzorgvuldige om niet te zeggen onjuiste inlichtingen verstrekt.

Ik geef slechts een lijstje van de laatste weken.

De staatssecretaris spreekt over "de"ouders en over "het merendeel van de ouders" die een bepaalde mening hebben, en zegt desgevraagd "wel eens iets gehoord te hebben van een aantal van 140 handtekeningenlijsten of iets dergelijks."

De staatssecretaris zegt dat het ontslag van Wil Snijders op 29 april door de heer Gay Balmaz is gegeven in overleg met de commissie, en dat de ABVA zich hiermee akkoord heeft verklaard. Dat laatste nu is in ieder geval niet juist, hetgeen overigens ook blijkt uit het feit dat dit ontslag naderhand, juist op aandringen van de ABVA, opgeschort is.

De staatssecretaris zegt dat alle bestuurscandidateen zich op 3 mei hebben teruggetrokken, daarbij duidelijk suggererend dat dit iets te maken zou hebben met de poging tot ontvoering van de heer Gay Balmaz, terwijl later blijkt dat drie candidateen zich niet hebben teruggetrokken en dat de drie andere dat reeds eerder schriftelijk hadden gedaan.

De staatssecretaris noemt alleen het ontslag van Wil Snijders, maar geeft desgevraagd toe dat er sprake is van nog zo'n ontslag op dezelfde dag.

De staatssecretaris weet niet wat de motivering is voor het ontslag maar vindt dat ook niet belangrijk want meneer Gay Balmaz heeft altijd gelijk.

De staatssecretaris spreekt over de witte Hull en een daarbij gelegen leegstaande villa waar voldoende plaats is voor 70 pupillen, terwijl nu blijkt dat die villa door Nieuw Dennendal niet gehuurd kan worden.

De staatssecretaris zegt bij de interpellatie dat natuurlijk geen ontslagen mogen vallen in verband met het conflict, maar uitsluitend bij tekortschieten in de werksituatie, en vervolgens gaat hij achter alle schorsingen staan die direct met het conflict te maken hebben.

Het lijkt mij opnieuw duidelijk dat blijkbaar deze Nieuw Dennendallers iets gedaan hebben waardoor ze geen aanspraak meer kunnen maken op een enigszins zorgvuldige behandeling door wie dan ook.

Wel met de uiterste prudentie worden behandeld degenen die in deze zaak de macht hebben, de benoemde instanties en de achtereenvolgende bestuursleden. We hebben nooit een rapport gehad over het doen en laten en de bedoelingen van de heer Drechsel. De heer Drechsel, die zo weinig van de W.A. -hoeve wist dat hij na een lange discussie over de "verdunning" zei: "Nou mijnheer Muller, dan maken we toch wandelpaden tussen tussen de paviljoens". Voor degenen die het ook niet weten, die wandelpaden zijn er al vijftig jaar. We hebben nooit iets gehoord over de machinaties van de heren Drechsel en Middelhuis met de onderwijzer van Dennendal, de heer van Nek. Er is nooit enig verweer of zelfs maar reactie gekomen op mijn vragen over de betekenis van de in VN onthulde gesprekken van deze kameraad uit de staf van Nieuw Dennendal met wie men duidelijk heeft zitten overleggen -we schrijven dan november 1973- hoe men van Muller af zou kunnen komen. Ik heb nooit enig commentaar gehoord op de mededeling van de heer Middelhuis op 26 januari gedaan aan Vn dat hij 'al een jaar vond dat het een zege zou zijn voor de W.A. -Stichting als Muller zou verdwijnen", maar zo zei hij, "tot nu toe waren er nog geen dingen die ingrijpen noodzakelijk maakten. Niemand heeft ooit de moeite genomen om de veronderstelling te weerleggen dat de heer Van Nek slechts als pion is gebruikt om van Muller en alle andere lastpakken af te komen. Maar evengoed spreekt men steeds van "loyale stafleden" als men Van Nek en zijn medestanders bedoelt, Loyaal aan wie? Aan hun collega's, aan het gezamenlijk opgebouwde werk, aan de pupillen?

Ook heb ik nooit gehoord dat men de moeite genomen heeft duidelijk te maken waarom de heren Wiegersma en Hessel op 11 januari voor hun functie hebben bedankt. Ik citeer uit de NRC (9 maart) "Hessel die keer op keer met verschillende vertegenwoordigers heeft willen praten, heeft steeds Drechsel op zijn weg gevonden" "Hessel vindt dat er lering getrokken moet worden uit alle (ongeveer 20) procedurefouten van alle partijen van de afgelopen maanden. De vier bestuurders moeten binnen vier maanden aftreden,

er moet een echt WA-parlement komen. Tenslotte moet de werkgroep Nieuw Dennendal (door Muller aangezocht om de autonomie voor te bereiden) worden erkend en worden gevraagd een democratiseringsplan te maken. De ondernemingsraad kan met die plannen akkoord gaan, de (andere) directeuren slikken met moeite de feitelijke autonomie van Dennendal. Maar Drechsel maakt er in het bestuur een gewetenszaak van: hij wil niet meewerken en vindt het onverantwoordelijk om af te treden. Voor Hessel - en in zijn spoor Wiegersma - voldoende reden om zelf weg te gaan". Tot zover dit citaat, dat natuurlijk nog maar een topje geeft van de machtsstrijd en machinaties die daar gewoed hebben en nog woeden.

Waarom verschijnt er nooit een rapport over de telefonades van de heer Drechsel met talloze ouders. Ouders die daar niet zo gediend van zijn, hebben desondanks kunnen luisteren naar een bestuurder die de wantoestanden op de paviljoens waar hun kind verbleef, in de zwartste kleuren afschilderde. Waarom kan dat allemaal wel, ongecommentarieerd en zonder gevolgen? En waarom heeft niemand zich nog afgevraagd hoe het eigenlijk dat ouders die nog maar een half jaar geleden gelukkig waren met Dennendal nu zo dolgedraaid en furieus zijn? Wie speelt hier eigenlijk met gevoelens van ouders en met die zo kwetsbare pupillen?

En helemaal niets horen we over een zekere meneer Veldkamp.

Zoals bekend kreeg deze in juni 1971 de taak de autonomie van Dennendal voor te bereiden, nieuwe democratische bestuursvormen te zoeken samen met alle betrokkenen, een bij de vernieuwing aansluitende nieuwbouw voor te bereiden en voor een nieuw bestuur te zorgen.

Zoals eveneens bekend is geen van deze taken vervuld. Dennendal zit in groter ellende dan ooit, de democratisering van de stichting is nog maar in een voorbereidend stadium, een firma Bofinex bouwt op het terrein een enorme centrale keuken en zal hoogstwaarschijnlijk ook de nieuwe Dennendalgebouwen wel gaan zetten. Niet aansluitend bij de verdunningsgedachten van Dennendal, een integrerend onderdeel van de ook in dit huis de laatste tijd zo vaak beleden vernieuwingsgedachte, maar in de beste tradities van de cleane prestigebouw. De heer Veldkamp is commissaris van dit bouwbedrijf. Op die manier houdt hij dan nog een relatie met de Willem Arntzstichting. Die heeft hij trouwens toch wel, want hij is ook nog directeur van het financieringsinstituut dat dit alles financiert, hetgeen zo'n instituut, zoals bekend, niet voor niets doet.

Maar dat de heer Veldkamp de W.A.-stichting met de brokken laat zitten en de werkers van Nieuw Dennendal voor zijn verknoeide huiswerk laat boeten speelt geen rol. Langharig tuig stuur je desnoods zonder uitkering de woestijn in. De bestuurders zitten altijd goed. Hun uitkering stijgt alleen maar met het aantal verknoeide taken. Zo heeft de heer Drechsel nog altijd een uitkering waar je u tegen zegt uit de tijd van het Maagdenhuis. Bestuurders die knoeien worden uitgekocht. Ondergeschikten die knoeien, worden eruit geschopt. Ja zelfs als ze niet knoeien, maar opbouwen, kan ze dat overkomen.

Zo gaat dat, MdV, nog altijd in deze maatschappij. Het zijn de hoogbouwers die de binnenstad van Utrecht verzieken met een betonnen verschrikking. Het zijn de projectmaatschappijen die de Amsterdamse grachten herscheppen in een kantoorwoestenij. Het zijn de systeembouwers die grandioze verzekeringssystemen ontwerpen, allemaal natuurlijk voor het bestwil van de mensen. Het zijn de praatjesmakers met de portefeuille onder de arm. Het zijn deze mensen die altijd gelijk krijgen.

Inspraak betekent bij deze mensen dat je plannetjes mag voorleggen, mits je tenminste netjes op je beurt wacht en met twee woorden spreekt, plannetjes die dan onder hun leiding zullen worden uitgevoerd. Uitgevoerd met superwetenschappelijke begeleiding vanuit dure instituten door weer andere gewichtige mannetjes met portefeuilles, statistieken en dure computers.

Wie gewoon aan het werk gaat en iets doet, op menselijke schaal, direkt en zonder al die kwasiwetenschappelijke poeha, komt onheroepelijk in botsing met dat systeem. Meestal gaat dat geruisloos. Deze keer wilden de slachtoffers echter niet zwijgen. Het is ongehoord, maar ze gingen steeds maar door. Toen ze er menselijkerwijs gesproken al eigenlijk niet meer waren, ztelden ze nog voorwaarden. Nou, ze hebben het geweten. Geen middel, van pure laster tot provokatie, broodroof en bedreiging is ongebruikt gebleven.

Er was hier, MdV, sprake van een monsterverbond. Een monsterverbond tussen de finan-

ciële en bestuurlijke elite. Bestuurderszorgden voor de poen, de bevelen en de strepen om op te gaan staan. Verdedigden tegelijkertijd hun belangen en hun gezag. Medici zorgden voor onkwetsbare insinuaties, genaamd medische en dus geheime rapporten. En verdedigden zo hun belangen en hun exclusiviteit. Ik kan niet zeggen dat ik het een verheffend schouwspel heb gevonden. Dat zult u inmiddels wel begrepen hebben.

Ik geloof niet dat ik voor deze werkers veel meer kan doen dan de bede van van Oldenbarneveld herhalen. "Maak het kort, heren". Al dat ogenschijnlijk meelevende gedoe is nergens goed voor. Deze mensen willen helemaal geen wetenschappelijk begeleid super-experiment; noch de pupillen noch zichzelf zijn daarbij gebaat. Ze willen gewoon hun werk voortzetten. En als ze onderling eens een keer moeilijkheden hebben willen ze daar op een menselijke manier bij geholpen worden. Ze willen gewoon Dennendal blijven, en met hun bestuur, met ons en met u kunnen praten over daaraan aangepaste nieuwbouw. En dat u immers niet?

Welnu, schop iedereen die niet gehoorzaamt, dan liever nu meteen op straat en berg de pupillen op in de RPI. De staatssekretaris heeft dat al in kannen en kruiken.

Wat u echter niet moet denken, MdV, dat is dat u op deze wijze de culturele revolutie tegenhoudt. De machtsverhoudingen mogen dan nog zo verbluffend zijn. De leugenmachts moge zo op volle toeren draaien. De zachte krachten, ik ben er zeker van, zullen toch winnen op het eind.